

L'infant a Roma, Baetulo i el Museu de Badalona

museu**badalona** |

Pau Navarro Vázquez

4rt de Pedagogia UB

Tutora: Núria Obiols Suari

ÍNDIX

PART A : Aportacions pedagògiques rebudes al llarg del grau	1
PART B : Treball de fi de grau	6
1. Introducció	7
2. Marc conceptual	10
2.1) El museu com a institució: Museïtzació	10
2.1.1. El museu: Història i Institució	10
2.1.2. El museu com a eina i recurs per a l'aprenentatge	13
2.2) Els infants com a destinataris del museu: Context històric i teories al respecte	16
2.2.1. Aportacions a la museïtzació des de la psicologia evolutiva	16
2.2.2. De Herbart a Egan	17
2.2.3. Museïtzació en clau de Kieran Egan	20
2.3) Temàtica de la possible proposta de Museïtzació: <i>L'infant a Roma</i>	21
2.3.1. Les termes Romanes	21
2.3.2. Com era ser nen a Roma?	22
2.3.3. Un dia a l'escola Romana	24
2.3.4. El rol del pedagog a la societat Romana	28
2.3.5. Jocs i joguines romanes	29
3. Metodologia	30
3.1. Objectius del treball	30
3.2. Contextualització	30
3.2.1. Institucions implicades	31
3.2.2. Col·lectiu protagonista	33
3.3. Planificació de les fases i accions	33

3.4. Instruments metodològics	34
3.4.1. Entrevistes i observació	34
3.4.2. Cerca bibliogràfica	36
3.5. Descripció del procés seguit	36
4. Descripció dels resultats: Proposta pedagògica	39
4.1. Desplegament d'activitats	39
4.1.1. Fitxa General per les escoles: L'infant a Roma	42
4.1.2. Fitxa de contextualització prèvia a les activitats	44
4.1.3. Un dia a l'escola Romana: Escrivim com ho feien abans	46
4.2. Rúbrica d'avaluació	48
4.2.1. Qüestionari per l'alumnat	48
4.2.2. Rúbrica d'avaluació per docents	49
5. Conclusions Generals	51
6. Bibliografia	54
7. Annexos (document a part)	
PART C: Avaluació i Autoavaluació	57

PART A: APORTACIONS REBUDES AL LLARG DEL GRAU

A l'hora de parlar de les aportacions pedagògiques que he recollit al llarg del grau, és important fer una diferenciació temàtica (per blocs) de les assignatures cursades. Aleshores, he trobat adient dividir-les en dos grups: assignatures de caire teòric i de pràctic; tot i que caldria fer matisos, ja que de forma inevitable totes les assignatures encaixarien en ambdós blocs; arrel aquesta primera segregació, molts han estat els aprenentatges adquirits tot i que, a la vegada, no tots han servit per a la confecció d'aquest projecte.

Fent referència a les assignatures emmarcades en el bloc teòric, haig de començar emfatitzant aquelles que tractaven temes històrics, les quals s'han anat complementant arribant, així, a poder obtenir una seqüenciació històrica dels fets més rellevants de la història de la pedagogia; començant per *Història de l'educació* (cursada a primer) on vam fer un recorregut iniciat a l'antiga Grècia (passant per Atenes i Esparta) i arribant a la visió educativa dels grans pensadors del moment. Amb aquesta assignatura se'ns va fer veure l'inici del paper del pedagog, el qual es dedicava a oferir educació de forma individualitzada a aquelles famílies adinerades i que podien permetre's el luxe de pagar a un expert que eduqués i ensenyés els seus fills.

Després, i al mateix any, seguint amb la línia històrica a l'assignatura d'*Antropologia pedagògica* ens centràvem en què era el què havien propulsat els grans pensadors de la història (els grans filòsofs: Plató, Sòcrates...) fent referència al món educatiu; de tal forma que ajudava a complementar i, també, posar punt i final al temari realitzat al primer tram del curs.

Personalment, penso que aquesta mena d'assignatures són d'allò més profitoses i interessants saber que opinaven i postulaven tots aquells autors que han marcat un abans i un després dins la història del món en relació al tema educatiu. Són de les assignatures que més he gaudit (i més he puntuat) al llarg del grau.

Seguint amb aquesta línia i de forma paral·lela érem participants d'una de les millors assignatures de la carrera (des del meu punt de vista): *Teoria de l'educació*. Matèria en què se'ns va explicar les diferents corrents pedagògiques i la seva evolució al llarg del temps; començant per la pedagogia tradicional, passant per l'activa i acabant per la llibertària. Conservo un molt bon record de l'assignatura i, a la vegada, la trobo molt important de cara al desenvolupament professional del pedagog, ja que t'ajuda a establir-te les bases teòriques sobre la concepció de la pedagogia que cadascú es va creant.

Seguint amb aquest itinerari pedagògic històric hem de continuar ressaltant les assignatures d'*Economia i Política de l'educació*. Dues assignatures molt interessants i que, a l'igual que les altres esmentades anteriorment, tenien l'objectiu de mostrar la visió educativa de tots aquells grans pensadors però, en aquests casos, considerats grans economistes (Adam Smith, Keynes...) o models històrics polítics (com el model francès, alemany...). Assignatures d'allò més interessants i on, sempre, s'aconsegueix aprofundir en el teu propi coneixement; és a dir, que en tots els casos sempre es rep nova informació que ajuda a complementar el cronograma històric pedagògic que es comença a primer.

Ja per acabar aquest primer bloc d'assignatures de caire històric dins el bloc de matèries teòriques, hem de ressaltar-ne dues més com Pensament pedagògic i Memòria històrica pedagògica (aquesta última optativa). Dues matèries vistes com el punt i final al recorregut temporal que engloba aquesta mena d'assignatures.

Aleshores, continuant dins el bloc de matèries teòriques he fet dues divisions més: assignatures de caràcter més social, de disseny i metodologia: dins les socials, començar l'itinerari amb *Diversitat i l'educació* on se'ns mostraven temes com l'educació inclusiva i la importància del paper del món educatiu al respecte tot aquest col·lectiu els quals surten de la corba de la normal i tenen necessitats especials que han de tenir cabuda i espai dins l'acte educatiu.

Destacar, també, dues assignatures més com *Pedagogia social* on, sent molt més teòrica que diversitat, ens va acostar a les corrents pedagògiques més clàssiques i la visió social que aquestes tenien a més de buscar dins l'alumnat l'aparició d'un esperit crític envers situacions compromeses i on el component social era molt elevat (a través d'estudis de casos, lectures o visionat de pel·lícules). L'última que destaco (dins aquest apartat) és la *d'Axiologia i Educació en valors* la qual ens mirava d'apropar a la construcció moral i ètica de tots aquells alumnes als quals un pedagog podria tenir influència; és a dir, els passos de la construcció moral d'aquells col·lectius on la figura del pedagog pot ser-hi rellevant. Personalment una assignatura molt interessant on, els aprenentatges adquirits a més de treure'n rendiment en un futur professional he pogut utilitzar en la meua vida privada on, entre d'altres, sóc entrenador de categories de formació en el bàsquet.

Per acabar el bloc de matèries de caire més teòrica hem de fer referència, com he citat anteriorment, en aquelles que presenten relació en una de les funcions més importants que pot desenvolupar un pedagog: la construcció i disseny d'accions, plans i projectes formatius.

Començar aquest apartat destacant assignatures com *Didàctica i currículum* (cursada a primer) on se'ns explicava la importància del paper del currículum dins institucions de formació reglada (escoles de primària majoritàriament) i com arribar a desenvolupar-ne un.

Seguidament, assignatures com *Instruments i Estratègies de Recollida d'Informació* la qual ens ajudava a l'elaboració de material per a la construcció de projectes i com aquest s'havia de fer; és a dir, quines eren les normes i les bases teòriques per dur a terme, per exemple, una escala de lickert per avaluar el grau de satisfacció d'un curs de caràcter formatiu.

Destacar també dues matèries del tot rellevants com les de *Diagnòstic i Orientació Educativa* i la de *Disseny i Avaluació dels processos d'Ensenyament i Aprenentatge*. La primera d'aquestes ens ajudava a elaborar un diagnòstic fiable de la situació, espai, context en què més tard hauríem de fer-hi una acció o dissenyar-hi un pla formatiu. Per contra, la segona d'elles ens mostrava com crear i elaborar un pla formatiu dins un context concret i com, després de fer-lo, assegurar un bon rendiment a partir de la seva avaluació.

Seguim amb el bloc teòric, haig de fer esment a una de les assignatures que han estat més rellevants al llarg del grau i que, si no l'hagués feta, de ben segur que el tema del meu projecte final seria talment diferent; estic parlant de l'assignatura optativa *d'Educació no formal*, la qual ofereix una visió àmplia (arrel de les necessitats i interessos dels propis alumnes) del gran món de l'educació no formal i tot el que abasta. En altres paraules, una assignatura molt teòrica què es toca tot un temari que pràcticament al llarg de la carrera no s'ha vist o, en els millors casos, s'ha vist molt poc i molt per sobre.

I ja per acabar aquest bloc, i a mode d'introducció del següent, fer referència a l'assignatura de tercer de *Pràctiques d'iniciació professional* què he considerat en un punt mig entre les dues diferenciacions que he fet. Al llarg de l'assignatura havíem de desenvolupar un projecte grupal a mode de simulació de la creació d'una empresa que ofertes un producte/servei educatiu. Personalment una assignatura molt gaudida on jo i el meu company vam aconseguir una matrícula d'honor.

Acabat el bloc d'assignatures teòriques és moment d'explicar el segon el qual he decidit dividir el meu itinerari dins el grau: el bloc pràctic.

Hem de començar ressaltant l'assignatura *d'Estratègies i recursos didàctics* on se'ns mostrava una forma molt més interactiva de treball que anava en contra a l'habitual metodologia tradicional que, pràcticament tota la classe, havíem seguit al llarg del nostre procés educatiu. Així

doncs, es continuaven els aprenentatges fets durant l'assignatura de teories i es treballava, sempre, de forma activa donant preferència a l'activitat i a la pròpia construcció de coneixement que a la vessant més teòrica clàssica; arribant al punt de sortir als jardins de la universitat a fer classe.

La segona assignatura a la qual faig referència en aquest bloc és l'única en la que les matemàtiques hi tenen un paper rellevant al llarg del grau: *Estadística aplicada a l'educació*. He decidit incloure-la en el bloc de matèries pràctiques perquè durant el transcurs d'aquesta totes les tasques que vam haver de presentar es caracteritzaven per un fort component pràctic. Destacar que, personalment, va ser una assignatura que vaig gaudir degut al meu passat de batxillerat científic i facilitat a l'hora de tractar amb aquesta mena d'aspectes.

Hem de fer esment, també, a l'assignatura de *Mediació i conflicte* on, després d'establir unes bases totalment teòriques sobre les metodologies que té el mediador per afrontar els diferents tipus de conflictes, aquestes es posen a prova en situacions reals de *role-playing* on es quan pots observar i apreciar si els aprenentatges s'han adquirit o no.

Per acabar el bloc exposar l'assignatura d'*Entorns, Processos i Recursos Tecnològics d'Aprenentatge*, la qual tota la feina demanada va enfocada a tasques pròpies de pedagog; és a dir, la feina que es fa durant les classes (sempre es fa treball individual o en grup) va plenament lligada al que ens trobarem un cop sortim de grau. Opino que és una assignatura que ens està preparant molt bé de cara la nostra sortida de la universitat i on si et despistes en una classe et despenges totalment del temari donat, fet que estimula (almenys a mi) i motiva de cara a seguir volent fer classes d'aquesta matèria.

Un cop explicats els dos grans blocs temàtics els quals he dividit el meu transcurs pel grau, és moment de fer una petita reflexió:

En primer lloc, haig de destacar la presència de bons i qualificats docents que, tot i que les assignatures que imparteixen són d'alts graus teòrics, i que, en moltes ocasions poden resultar feixugues, són capaços de fer les classes interactives i entretingudes a més d'exigents pels estudiants que, si aquests estan predisposats, poden exprimir fins al límit i adquirir un alt grau de coneixement.

Seguidament, haig de fer una petita crítica a l'hora de l'elecció i criteri que imposa quines assignatures són de caire obligatori i quines optatives; personalment penso que moltes que són titllades d'optatives farien un servei més gran en la construcció de la figura del pedagog que

d'altres que són obligatòries i que, per exemple, es poden ajuntar amb una altra matèria de la mateixa branca i fer-la més competent encara. En altres paraules, ajuntar matèries que abasten la mateixa temàtica i fer que d'altres que a dia d'avui són optatives i no tothom les pot cursar passessin a ser obligatòries ja que (opinió personal) són d'allò més útil en la formació de la figura del pedagog.

Per acabar una última reflexió que es va arrossegant des del principi del grau. Ens referim a la valoració del paper del pedagog dins la societat actual. No és cap secret que la professió de pedagog és tot un misteri per a la majoria de persones que conformen la societat en què vivim i ens atreviríem a dir, també, que per molts estudiants que estan cursant el mateix grau. En un principi també ens vam veure en aquesta situació ja que, honestament, es va anar a parar a pedagogia degut a una manca de dècimes (tres concretament) al respecte la nota de tall del grau d'educació primària. A mida que ha anat passant el temps s'ha anat guanyant més informació i buscant temes en els què el rol del pedagog fos vàlid i útil. No obstant això, considerem que molts cops els alumnes no serien capaços d'explicar, específicament, quines són les funcions que pot arribar a assumir un pedagog en el món en què vivim i és aquí on ens agradaria fer inferència: el tracte del màrqueting que se li dóna a la figura del pedagog.

Ens podem queixar que no estem prou valorats o que podem fer de tot però a la vegada no podem fer res, però si no comencem nosaltres, els propis graduats a promocionar-nos ningú més ho farà i res canviarà; per això a través d'aquesta reflexió faig una crida a que els estudiants de pedagogia siguin (i siguem) capaços de defensar la nostra futura professió amb orgull fent coneixedors a la resta de gent que aquesta és realment útil pel progrés de la societat. Així doncs, i a mode de reflexió final, esperem que la figura del pedagog vagi creixent dins els esquemes socials i, al cap d'uns anys, aquesta tingui la importància que es mereix.

PART B: TREBALL DE FI DE GRAU

RESUM

El següent projecte girarà entorn la construcció d'una proposta pedagògica tal com l'elaboració d'un paquet d'activitats que miraran de complimentar la funció formativa del Museu de Badalona i què anirà dirigida a escoles. Concretament, aquesta proposta s'ha dut a terme per a infants de deu i onze anys d'edat i la temàtica principal d'aquesta serà la vida l'infant a l'antiga Roma.

En aquest punt, ens hem centrat en aspectes diversos com: la vida del mateix nen o nena, el context en què n'era participant, com era l'educació que rebia o els jocs i joguines amb els quals jugava i gaudia del seu temps lliure.

Tot aquest projecte s'ha vist emmarcat dins els esquemes del mateix museu de Badalona el qual té com a temàtica principal (degut al passat de la ciutat de Baetulo i el gran nombre de jaciments trobats) el dia a dia dels romans.

Paraules clau: Museu, museïtzació, educació, escola, antiga Roma, Baetulo, infància i història de l'educació.

ABSTRACT

The next project will focus on building an educational approach as drawing up a package of activities that will look to fill the educational function of the Museum of Badalona and which will target schools. Specifically, this proposal has been carried out by children of ten and eleven years old and this is the main theme of the child's own life in ancient Rome.

At this point, we have focused on several aspects such as the life of this child, the context in which he was a participant, as was the education received or games and toys with which he played and enjoyed their time free.

Although this project has been framed within schemes Badalona museum which has as main theme (due to past city Baetulo and the large number of sites found) the daily life of the Romans.

Key words: Museum museumisation , education , school, Ancient Rome , Baetulo Childhood and Education history .

1. INTRODUCCIÓ

Des de ja fa uns quants anys que podem dir que conservem un molt bon record del museu de Badalona i és que tot va començar amb la primera visita a mode d'activitat escolar quan teníem uns nou anys d'edat.

La part interessant, i rellevant, de la història arriba en el moment en què vam poder veure, des d'un punt elevat, les termes romanes del què havia estat la ciutat de Baetulo. A simple vista un munt de pedres i restes encaixades de tal forma que, si un s'esforça, pot arribar a imaginar-se com era la ciutat però va ser d'allò més important ja que ens va deixar talment sobtats el fet que, a través de la vista de les termes, podia imaginar-me com era la ciutat i com es podia viure en aquells temps. Conservo un bon record del moment i sobretot interessar-me per quina, i especialment com era, la vida a l'antiga Baetulo i, per inherència, a Roma.

D'aquest record infantil juntament amb els interessos acadèmics actuals n'hem pogut derivar la temàtica del projecte final de grau. Així doncs, després de pensar (i refer) dues i tres vegades el tema va sorgir la idea definitiva: fer un paquet d'activitats dirigides a escoles en el museu de Badalona . En altres paraules, mirar de crear la flama de la curiositat dins el nen amb les activitats a les escoles i que després poguessin ser complimentades amb les que s'oferirien per a les famílies.

S'ha de dir també que en primera instància la idea era vincular el nostre TFG amb les pràctiques curriculars. I així ha estat, des del mes de març he estat col·laborant amb el departament de difusió del Museu de Badalona realitzant tasques de caràcter educatiu (elaborant diferents maletes pedagògiques, duent a terme anàlisis de les visites, comprovar si el contingut què es donava s'adequa, o no, a l'edat a la qual es vol arribar, etc). En aquest punt hem de deixar ben clar que, tot i que la institució sigui la mateixa en pràctiques i el projecte, els objectius plantejat aquí són, òbviament, diferents als què queden marcat en les pràctiques.

Un cop explicat el tema sobre el què anirà el nostre TFG, és moment de justificar-lo:

- Primerament hem de dir que no hagués fet el projecte sobre aquest tema si no hagués estat per la casualitat de cursar a tercer l'assignatura optativa (destinada a alumnes de quart) d'educació no formal. Un àmbit que desconeixia pràcticament i que va cridar la meva atenció de principi a fi.

- En segon lloc comentar que el projecte anirà adreçat al museu de la ciutat on hem viscut tota la vida. Badalona té una important tradició romana (l'antiga Baetulo) i on hi ha un museu dedicat a aquest tema en concret.

Dins les escoles de la ciutat al cicle superior de primària (en la majoria de casos) es treballa la història de la ciutat i es fan visites guiades a les termes romanes obertes al públic introduint, també, a l'alumne a la cultura de l'època; així doncs, he decidit fer inferència aquí i buscar un paquet d'activitats que siguin capaç de complementar la tasca que desenvolupa el museu i les seves visites a l'antiga Baetulo.

- Com a últim punt d'aquesta justificació, hem de dir que personalment és un tema que sempre ha cridat la nostra atenció però que mai hem estat capaços d'aprofundir-hi i aprendre'n més; així doncs, amb l'elaboració del projecte hem pogut formar-nos en la història de la ciutat natal i de la cultura romana a més de dur a terme una important tasca com a pedagog creant i construint activitats educatives i formatives.

Ja per acabar la introducció d'aquest treball fer esment que un dels objectius al llarg d'aquest ha estat el de presentar-lo al museu de Badalona un cop aquest hagi estat enllestit per tal de, si més no, provar si accepten i donen per vàlida la proposta desenvolupada i, perquè no, arribar-la a desenvolupar tard o d'hora. És arrel aquest fet on podem apreciar que la tipologia d'aquest projecte final de carrera engloba dues categories: (1) de recerca, ja que s'ha hagut d'investigar sobre la temàtica i (2) aplicat de creació i/o producció, ja que al final d'aquest s'ha aconseguit un producte que serà presentat per a la seva elaboració posterior.

Dir també que la temàtica d'aquest anirà perfilada a l'educació i com s'aprenia en l'època romana ja que, després d'haver investigat, vam poder apreciar que aquest tema no havia estat tractat.

Per acabar la introducció del projecte, ens agradaria agrair l'ajuda rebuda al llarg del procés a tres persones: la primera d'elles és la Núria Obiols, actual tutora del TFG, a qui agraeixo la seva continuïtat a l'hora de portar-me el treball i que m'ajudés a no despenjar-me i sempre seguir millorant; la segona persona que agraeixo la seva ajuda és al professor de la universitat Conrad Vilanou el qual, tot deixant-me llibres i documentació sobre la història de Roma, m'ha ajudat a poder construir el marc conceptual i aprendre més d'aquesta civilització; per acabar agrair la feina a la Maria Navarro, la meva germana i llicenciada en belles arts, la qual s'ha encarregat de maquetar i posar el punt artístic al projecte que tant li faltava.

No ens podem oblidar, tampoc, de les dues institucions col·laboradores del projecte: la primera que destaco és el Museu de Badalona i, concretament, a l'Esther Espejo la qual em va permetre acostar-m'hi i realitzar les pràctiques amb ells; i la segona és l'escola de primària CEIP Jungfrau on haig de destacar a la directora del centre Montserrat Salvans per la seva ajuda.

2. MARC CONCEPTUAL

2.1: El museu com a institució : Museïtzació

En aquest primer punt del marc conceptual i a mode d'introducció en aquest apartat, és moment de parlar sobre els continguts que es coneixen al voltant de la institució a la qual farem referència en la realització d'aquest treball: El museu.

Aquest primer punt quedarà dividit en dos subgrups talment diferenciats on s'intentarà abastar tot el contingut possible al respecte. Aquests seran: El museu: història i institució i el museu com a eina i recurs per a l'aprenentatge.

2.1.1: El museu: història i institució.

En aquest primer apartat es durà a terme una tasca de recerca històrica que anirà cent per cent relacionada amb el museu entès com una institució. És a dir, intentarà fer front a interrogants com on, perquè i com van sorgir, i què s'entén quan es parla de museus. Així doncs a mode d'introducció es començarà explicant el moment històric en què aquesta mena d'espais van aparèixer. Destacar que a mida que ha anat passant el temps la definició (funció i missió) del museu ha anat patint variacions per tal de fer-la el màxim completa possible.

En primer lloc referenciar l'origen epistemològic del terme museu ressaltant l'aproximació de Leon (1978) en el llibre titulat: *El museo. Teoria, praxis y utopia*. Aquest l'heretem del grec mouséion (μουσειον) que té com a traducció literal de "Temple de muses" i que apareix com a nom donat a la primera institució situada a Alexandria l'any 280 a.C en la què la seva missió era la promoció del coneixement i, a la vegada, el suport dels erudits; al mateix temps es diferenciava de les biblioteques, les quals eren públiques.

Altres definicions que hem trobat i hem decidit oportú fer-ne esment, ens parlen de la institució del museu com aquell espai on no només es conserva el patrimoni sinó que, també, s'hi duen a terme activitats d'estudi sobre el passat. A més, com a tercera acció clau que desenvolupa el museu, no hem d'oblidar pas la que va lligada amb l'entreteniment del públic que assisteix. Així doncs, compleix tres característiques principals: (1) preservar el patrimoni (2) realitzar estudis relacionats amb el patrimoni en qüestió i el passat que aquests envolten i (3) ser un espai on s'hi pot anar a gaudir.

Aquests comentaris els podem trobar en l'article de Ramoneda (2006) que pren el títol de *La història al Museu. Entre la història i el Kitsch*.

Arrel de les diferents definicions llegides, hem elaborat una de nova de pròpia:

Es considera museu tota aquella institució, què es troba centrada al servei de la societat i té com a objectiu obrar com a espai on s'hi reuneixen un conjunt de béns culturals de l'ésser humà i el seu medi ambient els quals conserva, estudia i documenta per tal de difondre els seus coneixements tant per a la recerca, com per a l'estudi o el gaudi dels que hi assisteixin.

D'aquesta definició en destaco els següents fragments:

El primer fragment què destaquem és el què ens diu que el museu s'encarrega de reunir un conjunt de béns culturals de l'home i el seu medi ambient.

" (...) s'hi reuneixen un conjunt de béns culturals de l'ésser humà i el seu medi ambient (...) "

Aquí intentem apropar-nos a la idea que el contingut què es destina als museus no només són objectes (béns) de caire cultural que hagin estat creats per la humanitat (tals com llibres, escultures, pintures i demés) sinó que, també, podem trobar certs elements que formin part de l'ambient en què es situa l'ésser humà. És a dir, un exemple el podríem trobar en el museu de plantes i arbres de Cardedeu, el qual ofereix la possibilitat de veure diferents plantes que no es troben a l'entorn natural, però que tenen un important ús medicinal. Per tant, apreciem els dos tipus de béns que hi podem trobar: fets per la figura de l'ésser humà o pel propi medi ambient.

Fem incís, també, en el passatge què ens comenta la funció que té al respecte els béns.

" (...) els quals conserva, estudia i documenta per tal de difondre els seus coneixements (...) "

Volem destacar les tasques que es duen a terme des de la institució, la qual no només es dedica a conservar i a presentar-los davant el públic que ho vulgui, sinó que, a més, també els estudia i col·labora amb les institucions què desenvolupen projectes de recerca que així ho sol·licitin.

Esmentar, ja per acabar, el fragment on es comenta l'ampli ventall de públic que aquest abasta.

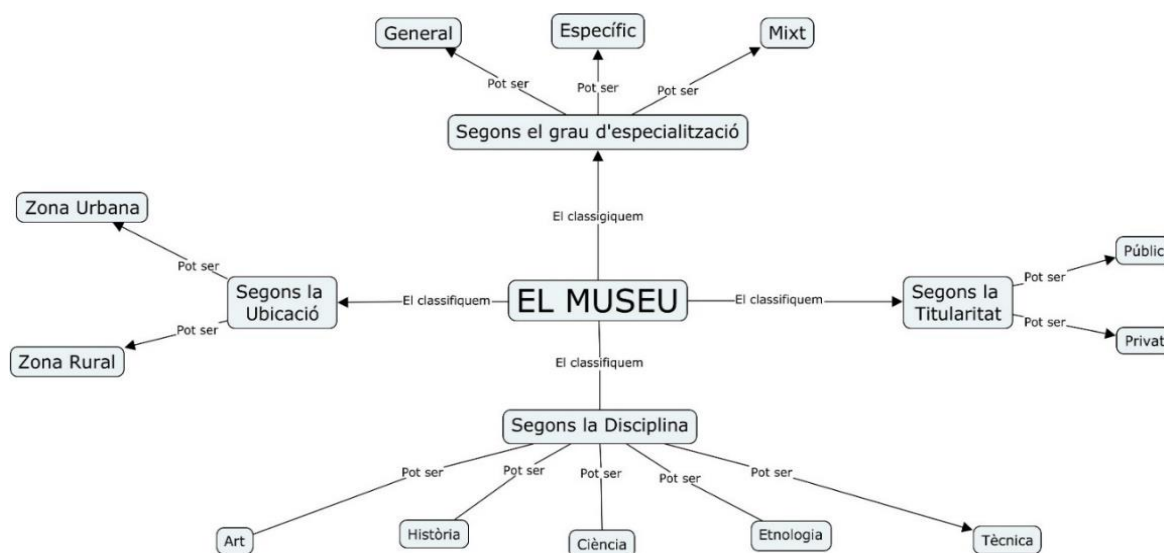
" (...) difondre els seus coneixements tant per a la recerca, com l'estudi o el gaudi dels que hi assisteixin. "

Ressaltem en aquest últim fragment de la definició perquè pensem que és del tot rellevant saber les diferents facetes que una institució d'aquest tipus ocupa. El material que hi guarda tant pot ser servir per a estudis de recerca com perquè el públic assistent aprengui i aprofundeixi sobre el tema o, simplement, el gaudeix-hi.

Abans de continuar, però, s'ha de fer esment de tres termes que s'han format arrel del museu i que de ben segur apareixeran al llarg del treball. Aquests són:

- **Museologia:** El qual fa referència a l'estudi de la pròpia institució i la funció que aquesta desenvolupa en la societat.
- **Museografia:** Que va en consonància dels aspectes operatius i específics necessaris per a la gestió d'un museu, tals com les instal·lacions o l'organització interna. Aquest terme ha sofert grans evolucions en els darrers anys les quals han ajudat a la millora de l'espai a partir de la creació d'exposicions cada vegada més interactives, on l'element pràctic hi està molt present o dotant al públic assistent l'oportunitat de presa de decisions que pot variar, per complet, la visita al centre.
- **Museïtzació:** Terme derivat a museïtzar, ens apropa a la idea de, a través de l'aplicació de tècniques museogràfiques, com fer un espai on es gestiona el patrimoni (cultural i o natural) es pugui fer més accessible i atractiu per els visitants que aquest rebí.

Seguint amb l'aproximació al terme museu com a institució, és moment de mostrar les diferents vessants i temàtiques que aquesta mena d'espais pot ocupar. Destacar, abans, que la font en la què hem obtingut la informació necessària per a la realització del següent esquema ha vingut donada per part de l'ICOM (Consell Internacional de Museus) on, en la seva plana web, podem trobar diferents apartats que abasten totes les temàtiques museístiques.

Gràfic d'elaboració pròpia a partir de dades de l'ICOM.

2.1.2: El museu com a eina i recurs per l'aprenentatge.

En aquest segon subapartat es mirarà de resoldre tota la sèrie de dubtes que van en consonància amb la funció que presenta aquesta mena d'espais en forma de recorregut històric; començant per quan la institució museística era entesa com un element cultural a l'abast de molts pocs i acabant amb el canvi paradigmàtic actual on la presència TIC ha pres una gran rellevància dins el sector i on, pràcticament tots els museus, tenen desenvolupades aplicacions i demés material tecnològic per mirar d'optimitzar-ne les seves funcions.

Així doncs, hem de començar aquest recorregut històric per la importància que ha tingut tal institució al llarg de la història. Per fer-ho de forma més precisa, ens hem de remuntar al seu lloc d'origen: l'antiga Grècia.

Abans, però, i tal i com diuen Fargas i Garau (2012 – 2013) hem de destacar la idea que ens mostra que des de sempre l'ésser humà ha tingut la premissa de conservar aquells materials, aquelles obres, aquells béns que li han semblat rellevants o de valor en forma de col·leccions privades. No obstant això, a mida que el temps va anar passant el cercle de gent que podia veure tals col·leccions es va anar expandint; en un principi només els propietaris (els quals formaven part de les famílies adinerades de l'època), després un cercle concret d'erudits (aquells personatges que dominaven aspectes com la lectura o l'escriptura), més tard (i com a punt final del procés) el cercle va anar-se eixamplant fins a convertir-se en un espai cultural que jugava a favor del desenvolupament de social; per tant, aquest quedava obert al públic qui ho desitgés.

Fent un gran salt dins la història i apropant-nos més a l'època actual hem de destacar que tota la sèrie de canvis i modificacions en aquesta mena d'espais no han fet més que millorar la missió per la qual va ser creada: preservar el patrimoni cultural a més d'estudiar-lo i difondre'l al públic. L'aspecte on s'han fet més visibles aquesta mena de modificacions ha estat en tota la temàtica vinculada al recorregut (itinerari) pedagògic que s'ofereix en la institució (aspecte que queda dins l'apartat de museïtzació). En altres paraules, el paradigma museístic ha passat de ser un espai on la gent va a observar, gaudir de les obres que s'hi exposen, a culturitzar-se en un medi interactiu d'aprenentatge.

A l'hora d'explicar i aprofundir en aquest canvi paradigmàtic ens hem basat en una visita, que queda englobada dins una de les sessions de l'assignatura *Educació no formal*, d'un dels encarregats de gestionar el Museu Blau situat al parc del fòrum (Barcelona) : Pere Viladot ¹.

Durant la seva visita es va fer molt èmfasi en la idea que una de les funcions principals que tenia el museu (on ell estava) era la de fer que la capacitat innata humana per descobrir l'entorn i la història que l'envolta no es perdés; per tant, dins la pròpia institució treballen per a facilitar el camí (tan a nivell individual com col·lectiu) per a la cerca de respostes als problemes (dubtes) que van sorgint una vegada s'entra dins l'espai. Ja no es dóna la resposta correcta sinó que s'aprofita aquest neguit propi de l'ésser humà per a la recerca i el descobriment perquè siguin ells mateixos que la descobreixin; aleshores es centra al visitant del museu a un coneixement totalment inductiu (se'l construeix ell mateix) que no pas deductiu (ve donat per una altra persona). Aquesta idea la trobem exemplificada en un dels seus articles titulat *Actividades educativas en el museo científico: de ciencia divertida a ciencia seductora* (Fernandez,, Stengler, i Viladot, 2015).

S'ha pres l'exemple del Museu Blau (ja que va ser la xerrada a la qual es va assistir) però el que es diu sobre el canvi paradigmàtic es extrapolable a la gran majoria de museus que es troben arreu del món. El més important és el canvi en la forma en que un està dins la pròpia institució: abans només n'era un espectador que veia les obres que aquesta reunia i ara s'ha passat a ser una peça més del procés d'ensenyament-aprenentatge.

Aquest canvi el podem trobar justificat per moltes causes, però, sense dubte, la que té més importància és que, com moltes altres organitzacions, el museu és una imatge de la realitat de l'època. És a dir, que si actualment s'ha produït un augment en la consumició de noves tecnologies i la presència TIC, el museu no es pot quedar enrere i ha d'oferir, com a mínim, situacions que puguin contrarestar els estímuls marcats per la societat.

En altres paraules, part de les modificacions que ha sofert aquesta mena d'espais han vinguts donats per la constant societat canviant en la que vivim. Actualment, i són paraules pròpies de l'autor del treball, impera una societat en que l'acció (la pràctica) està per sobre la teoria (tot i que moltes vegades en institucions de caire educatiu la metodologia a seguir és més teòrica i tradicional que no pas pràctica i innovadora). Així doncs, arrel aquest inevitable fet, institucions educatives com el museu no poden quedar-se enrere oferint el mateix contingut, el mateix coneixement que donaven abans; sinó que és necessari un canvi que s'ajusti al nou

---

¹ La visita es va fer durant el curs 2014 – 2015.

model social. Per tant, es precisa una sèrie de reformes que habilitin i transformin el museu en un espai interactiu d'aprenentatge, ja que si no es fa així, aquesta mena d'espais perden valor i perden la missió per la qual es van crear: difondre i donar coneixements a tots els assistents.

A aquest fet se li ha de sumar la inclusió dins les nostres vides quotidianes d'una nova sèrie d'elements digitals (com smartphones, tabletas, etc) que han fet que el panorama museístic hagi d'actualitzar-se (encara més) incorporant aquesta mena de materials dins el seu propi itinerari. Tal i com ens diu Santacana en el seu llibre *Educación, tecnología digital y patrimonio cultural* (2014) és impensable no incorporar aquests nous models d'accés al coneixement en aquesta mena d'espais, ja que si no, el museu com a institució acabarà quedant obsolet i perdrà tota la capacitat formativa per la qual ha estat creat i ha anat evolucionant i millorant al llarg del temps. Cada vegada és més notable que una part d'aquest itinerari pedagògic s'utilitzin elements virtuals per tal de millorar la capacitat d'aprenentatge dels assistents, per tornar la seva visita en una experiència talment profitosa i amb la qual puguin adquirir els coneixements que ells esperaven rebre.

Abans d'acabar, fer esment d'un altre tema talment interessant i important que va sorgir en la visita, va ser la falta de convenis entre l'espai del museu i les escoles. És a dir, sembla ser que moltes escoles no saben (no coneixen) la importància que espais com els museus poden tenir a l'hora d'ajudar, fomentar i millorar els coneixements que es donen envers un tema determinat. Per tant és necessari que aquests dos espais treballin més sovint de forma conjunta ja que, al cap i a la fi, una de les missions per les quals ha estat creades és la mateixa: oferir coneixement a tots els assistents.

A mode de resum, destaquem els següent aspectes:

- El museu ha d'utilitzar-se com a eina per a l'aprenentatge i ha de treballar conjuntament amb les escoles per tal d'afavorir, ajudar i millorar els coneixements que s'imparteixen sobre una temàtica determinada.

Es precisen més convenis i vincles d'unió entre les institucions escolars i els espais d'educació no formal com els museus.

- Com molts altres espais, el museu s'ha hagut de renovar degut al constant canvi que sofreix la societat. Per això s'ha intentat passar d'un coneixement deductiu a un inductiu.

- La presència de les noves tecnologies resulta imprescindible en el moment en què estem vivint ja que, si tenen una importància tan gran dins les nostres vides quotidianes, dins d'aquesta mena d'organitzacions, també.

2.2: Els infants com a destinataris del museu: Context històric i teories al respecte.

En aquest segon punt del marc conceptual, i deixant ja enrere totes les referències teòriques vinculants amb el museu i la seva capacitat per a ser utilitzat com una eina per a l'aprenentatge, és moment de seguir entrant en matèria, aquest cop més especialitzada no amb la institució a la què es pretén arribar si no als destinataris als quals es vol fer incís amb la realització d'aquest projecte. Així doncs, aquest segon punt ha quedat dividit per tres subapartats en els quals es justificarà, abastarà i relacionarà totes les característiques del grup que obrarà com a mostra per a la realització del projecte.

2.2.1: Aportacions a la museïtzació des de la psicologia evolutiva.

En aquests primer subapartat, i fent referència al col·lectiu al qual ens dirigirem amb aquest projecte, és hora d'introduir un dels aspectes que ajudarà a construir la base teoria del treball: la psicologia evolutiva o del desenvolupament humà.

En primer lloc a l'hora de parlar del concepte de psicologia evolutiva, i citant a Montañés, *Psicología evolutiva y educación (1989)* ens hem de remuntar a finals del segle XIX i principis del segle XX on gràcies a la feina conjunta i interessos de diferents pedagogs i psicòlegs de l'època es va treballar per a establir unes primeres bases de caire teòric per tal d'explicar com era el procés d'ensenyament-aprenentatge des que un és infant fins que acaba sent adult. Així doncs, podem entendre per psicologia evolutiva com tota la sèrie d'estudis els quals comprenen tots els canvis als quals queden subjectes els éssers humans al llarg de la seva vida en un món què, a l'igual que ells, també es troba en un procés de canvi constant. Aquest aspecte (explicat molt breument) de l'àmbit de la psicologia històricament sempre ha tingut un gran impacte en el món de la pedagogia i de l'educació; fet que ha contribuït a que molts pensadors, filòsofs, sociòlegs, psicòlegs o pedagogs hagin treballat en la construcció de teories de l'aprenentatge per tota la sèrie d'etapes per les quals passa l'ésser humà, començant per la dels nadons (apreciada com la primera de totes) i acabant per l'edat adulta.

Fent un breu recorregut històric trobem personatges com el psicòleg Jean Piaget (1896-1980) el qual es considerat el pare de l'epistemologia genètica o constructivisme i recordat per

els seus estudis del desenvolupament de la intel·ligència en edats pròpies de la infantesa. Com per exemple, i tal i com ens explica Martin Socas en un article sobre la vida de l'autor *Jean Piaget y su influencia en la educación* (2000), la gran idea que heretem de les seves teories és la divisió del coneixement humà per estadis; començant amb un nivell d'especificitat baix que es va fent més complex a mesura que l'infant va superant aquests estadis. Per a poder-los superar ha de passar per dos passos talment diferents: adaptació i acomodació. Arrel les seves teories i estudis, moltes més s'han anat creant, criticant i millorant al llarg dels anys, arribant al punt en què es pot trobar un estil d'aprenentatge (una teoria la qual respongui a les necessitats educativa per cadascuna de les etapes evolutives per les quals arribar a passar l'ésser humà) adequat a cada persona.

Per aquest projecte ens hem de centrar en una etapa situada a cavall entre la pròpia infantesa i l'edat adolescent. Concretament als deu anys d'edat on, sempre parlant en terme propis de la normal, els nens i nenes comencen a entendre el món d'una forma diferent a la que ho feien fins el moment. Per tant, podem afirmar, que aquesta edat és considerada com una època clau en el desenvolupament de la persona en la que l'infant comença a deixar de banda (en segon pla) tots els coneixements previs al moment que havien vingut de l'experiència directe i els sentits i s'entra en una etapa en la qual es comença a pensar per ells mateixos donant els primers passos de construcció de la que serà la seva matriu de coneixements en una realitat constantment canviant.

Per tant, és una etapa de vital importància perquè els mateixos nens deixen de fiar-se o de creure en el que havien viscut fins el moment (en l'experiència, els sentits o els sentiments que es despertaven arrel certes accions) i comencen a entendre el món amb un punt de vista crític i propi.

2.2.2. De Herbart a Egan.

Per recolzar la base teòrica i justificació del projecte ens hem centrat en dos autors els quals els separen un segle de distància però que, al mateix temps, coincideixen en aspectes claus del treball. Aquests dos autors són : Johann F. Herbart (1776-1841) i Kieran Egan (1942 fins l'actualitat). Tots dos postulen, amb una gran distància temporal, que a l'hora d'ensenyar història és necessari crear certs vincles entre la realitat del moment i la que s'està ensenyant. Amb concepcions diferents però amb el mateix significat, els dos autors ens exposen la mateixa idea amb la qual basarem gran part del marc conceptual del projecte. Per això ens centrarem en dos

llibres : (1) *Esbós per a un curs de pedagogia*. Herbart (1835-1987) i (2) *Mentes Educadas*. Egan (1997).

Donarem importància a les idees dels dos autors, però sempre centrant-nos més en les d'Egan, ja que (1) són més actualitzades i recullen l'essència de Herbart (2) parla exclusivament del col·lectiu al qual volem tractar amb aquest projecte. Destacar que les idees d'Egan, són una herència de les concebudes per Herbart i què, al mateix temps, estan tan presents en la pedagogia actual.

Egan crea cinc tipus de comprensions les quals van lligades, cadascuna, amb un rang d'edat diferent. Els cinc tipus de comprensions que podem apreciar dins la teoria d'Egan són: la *somàtica*, la qual fa referència a les primeres etapes de la vida, *Mítica*, la qual apareix quan es manifesta la capacitat lingüística del nen/a, **Romàntica**, la qual aprofundirem i fa referència a les etapes amb les quals es vol treballar al llarg del projecte, *Filosòfica*, en la què en pensament abstracte i la capacitat de relació tenen molt de protagonisme, i la *Irònica*, l'última de totes i la que es veu com a pas previ a l'etapa adulta.

De les cinc comprensions, la que va acord amb el projecte és la tercera : la comprensió romàntica, què, segons l'autor, apareix a partir dels deu anys d'edat. Escollim aquesta perquè el col·lectiu al qual ens pretenem dirigir a partir de l'elaboració d'aquest projecte queda totalment englobat en aquesta comprensió. Egan fa aquesta separació per etapes per justificar la gran preocupació que es fa latent al llarg de la seva obra: la idea què va lligada amb la poca importància que se li esta atorgant als coneixements i continguts destinats a cadascuna de les etapes citades anteriorment.

A continuació es mostraran les diferents idees que l'autor ens intenta aproximar a través d'aquesta tercera etapa d'aprenentatge:

En primer punt hem de destacar que al llarg del capítol destinat a la comprensió romàntica es treballa al voltant del mite de l'historiador i geògraf grec, tal i com va remarcar Herbart, Herodot d'Halicarnas. Herodot se'l recorda, entre d'altres, per escriure el que es consideren els primers texts narratius al voltant de la història. És a dir, va aconseguir narrar la guerra que l'imperi grec va tenir contra els perses documentant-la per apropar-la a tots aquells que no hi havien participat i per a les futures generacions.

En segon punt la idea que tot el coneixement que s'adquireix arrel la perspectiva romàntica s'han d'adjuntar als que ja es tenien fins el moment què estaven basats en percepcions, sentits i

la pròpia experiència. Seguidament ens aproxima a la idea que aquesta és l'etapa en la què es pren consciència de la capacitat que té el nen de separar-se d'un món que semblava, fins el moment, impossible de marxar-hi. És a dir, ens mostra com el nen comença a deixar de banda els coneixements i aprenentatges que havia après fins el moment (propis de les percepcions i la mateixa experiència) i comença a veure que hi ha un món molt més extens que va més enllà d'aquests primers fets. No obstant això, la idea que més força i rellevància pren en aquesta etapa és la de la significació de dos o més mons que poden anar connectats a la realitat a la qual estan presents els nostres protagonistes.

És a dir, és en aquest moment en què els alumnes comencen a trobar que existeix certa relació amb altres realitats que no són les què estan vivint en aquell precís moment. Per tant, són capaços d'entendre que en el mateix lloc en què es troben situats, temps ha, podien haver passat un sense fi d'històries o que, simplement, hagués canviat la forma en què es troba. Aleshores, seguint amb els punts que destaca l'autor que presenten relació amb la comprensió romàntica de l'aprenentatge, hi trobem el que és, un dels més rellevants i què presenten una major consonància amb la temàtica del treball. Concretament apreciem el nou paradigma al respecte d'explicar, entendre i aprendre tot una sèrie de fets vinculats amb la història.

Per explicar-ho de forma entenedora, i continuant amb les citacions i comparacions amb Herodot, ens presenta el terme dels **herois**. Aquests són entesos, en primer lloc, com a aquells éssers els qual viuen enclaustrats (tal i com nosaltres) dins els límits d'una societat però que aconsegueixen superar-los passant a un pla superior. A més en destaca la capacitat que aquesta mena de personatges són caracteritzats per l'explotació (o exaltació) d'una determinada virtut (com la valentia); aquest fet no fa més que augmentar el nostre desig de ser com ells, ja que, en moltes ocasions, l'aspecte característic d'aquest heroi és un que queda compartit amb la resta de persones; per tant és queda amb la imatge que si ells (els herois) han pogut, nosaltres també. És gràcies a la presentació d'aquesta mena de personatges amb els quals Egan aconsegueix introduir la història (entesa comuna correlació i seqüenciació de fets en un mateix territori i sobre una temàtica determinada) dins els alumnes què es troben dins l'etapa de la comprensió romàntica.

La raó per la qual l'autor es recolza en aquestes figures per entendre la història és degut a totes els símils que s'han citat anteriorment. Egan busca que quan el nen llegeixi la història i identifiqui un personatge protagonista (l'heroi) i arrel d'aquest sigui capaç de relacionar-lo amb una sèrie de fets vinculats a la història. Per tant un dels objectius principals d'aquesta etapa d'aprenentatge, és que el nen sigui capaç de fer un exercici d'identificació de personatges

rellevants i protagonistes per tal que facin la funció de nexa entre la realitat en la què viu el propi alumne amb la realitat què està intentant entendre.

Un dels exemples que ens cita Egan és el del guerrer Filoció; el qual era considerat un autèntic heroi emmarcat per la seva valentia en el camp de batalla al llarg de les guerres entre Grecs i Perses. És a partir de la seva figura amb la qual l'alumne podrà entendre, aprendre i recordar tots els continguts que giren entorn les guerres entres els imperis Grecs i Perses.

2.2.3. Museïtzació en clau de Kieran Egan.

Després d'explicar quins són els punts que es destaquen durant el capítol de l'aprenentatge dins la comprensió romàntica, és moment de trobar la relació que ens permeti unir als autors què s'estan prenent coma a referència amb la institució la qual es durà a terme el projecte: el museu. Abans, però, no estaria de menys fer un exercici a mode de recordatori sobre quines són les funcions i la principal missió que tenen les organitzacions culturals i, més en concret, els museus.

En primer lloc hem de destacar que l'objectiu principal que tenen els museus (independentment de la temàtica que abastin) recau en fomentar, ajudar en l'aprenentatge sobre un tema determinat per tal que aquell qui ho vulgui pugui aprendre els continguts donats al respecte. En altres paraules, que totes aquelles persones què visitin la institució, un cop acabin el recorregut, hagin estat capaces d'aprendre diferents continguts al respecte la temàtica que aquest tractava o, si ja els coneixien, haver estat capaç d'aprofundir-los. En el cas propi del museu al qual estem fent referència, recordar que tracta sobre la cultura romana que té la ciutat de Badalona (coneguda per aquells temps com a Baetulo).

Després, hem de recollir també tot el citat anteriorment sobre la importància que destina Egan, tot citant a Lluís Busquets i el seu article Revalorització de la imaginació i la narrativa : Les propostes de Kieran Egan (2004), al paper d'un vincle (nexa o connexió) entre les dues realitats (la del propi nen i la què s'està intentant apropar). Destacant-ne la importància de la humanització del coneixement i, a la vegada, del paper de l'heroi. És en aquest moment en què hem d'escollir entre la cerca d'un personatge (heroi) dins la història de Baetulo amb el qual els alumnes es puguin sentir identificats o crear-ne un què ens ajudi a dur a terme les teories d'Egan i així aconseguir que els infants aprenguin la història de la ciutat romana.

En altres paraules, buscar (o crear) el vincle que proposa Egan per tal que els alumnes puguin entrar dins la realitat que es busca explicar i que aquests aprenguin.

2.3: Temàtica per a la proposta de Museïtzació: L'infant a Roma.

En aquest últim punt del marc conceptual, es buscarà aprofundir en el què serà el tema principal sobre el qual girarà la proposta del nostre projecte. S'ha decidit afegir aquest apartat dins el marc conceptual perquè, tot i ser l'ànima del treball, mereix cert aprofundiment històric i teòric que el fa quedar totalment dins el marc conceptual del treball. Aquest tercer punt s'ha dividit en cinc subgrups més que aniran confeccionant totes les incògnites que s'han anat originant arrel la temàtica principal: L'infant a Roma.

2.3.1. Les termes romanes.

En aquest primer apartat farem referència, de forma general, al concepte de terme romanes. Aquest presenta gran vinculació amb el museu en què ens volem centrar a l'hora de fer el projecte, ja que el Museu de Badalona conserva molts jaciments vinculats a les termes de la ciutat de Baetulo.

Hem de començar aquesta primera definició fent una aproximació al sentit etimològic del concepte. Per a dur-ho a terme ens hem basat en l'article de Liz *Definición, uso y funcionamiento de las termas romanas (2007)* on explica que el naixement d'aquest concepte prové de la paraula *thermae* o *therma* i que s'utilitzava per referenciar a tota la sèrie de banys a títol públic. Aquesta paraula apareixia arrel el convertiment en espais públics dels banys de la ciutat els quals prenen el nom de *balnes* o *balneum*. A més, per acabar d'entendre millor el funcionament i ús de les termes, ens hem centrat en el llibre de Piranomonte *Termas de Caracalla (2006)* el qual ens parla exclusivament de les termes que entre els anys 212 i 217 d.C, l'emperador Marco Aurelio Severo Antonino Augusto va fer construir i les va batejar amb el seu sobrenom : Caracalla. Tot i només fer esment a unes termes, les explicacions que fa sobre el funcionament i com era la vida dins ens ha resultat interessant i profitosa a l'hora de construir aquest apartat.

És arrel l'article i el llibre que hem pogut realitzar una definició (personal) del que eren les termes: *Les termes romanes eren espais públic on hi podia accedir tothom qui ho volgués amb l'objectiu de dur a terme activitats de caire gimnàstic i lúdiques a més de ser utilitzades com a punt de reunió per aquelles persones què no es podien permetre tenir les seves pròpies.*

És de l'article de Tuero (2013) *Las termas romanas, establecimientos precursoras de los actuales centros acuáticos de ocio* d'on obtenim la idea de la importància que tenien aquests espais dins la societat i comunitat Romana, ja que obraven com a punts de reunió i de realització d'activitats per cultivar i cuidar el cos, mantenint una bona higiene i a la vegada preparant-lo

físicament pels esforços diaris. La definició definitiva ha quedat com : *Les termes romanes eren espais públics on la comunitat romana podia accedir-hi per al seu oci personal, per a la realització d'activitats lúdiques i esportives o per mantenir el seu higiene en bon estat. Aquestes s'utilitzaven, també, com a punt de trobada per a totes aquelles persones les quals no podien tenir el seus propis banys a casa.*

Fent una extrapolació del concepte dins l'espai on es vol fer inferència amb la realització d'aquest projecte (el Museu de Badalona) hem de continuar dient que aquest museu tracta sobre la cultura romana que va tenir en el seu dia la ciutat de Baetulo, exposant les seves termes i la vida dels primer habitants de la ciutat. Aquestes termes constitueixen un espai de 3.400 metres quadrats (el qual es considera com a excepcional donada la seva magnitud a més de l'espectacularitat d'alguns dels seus elements). Durant el recorregut per aquestes termes es pot apreciar com era la vida dels ciutadans en el què es considera com l'època daurada (de màxima esplendor) : durant el regnat de l'emperador August (27 a.C.-14 d.C.), tot i que també hi ha obres i edificacions posteriors.

2.3.2. Com era ser nen a Roma?

En aquesta segona divisió del tercer punt del marc conceptual, és moment de fer una aproximació a tots aquells detalls els quals giren entorn la vida del propi infant dins la societat Romana.

Abans, però, hem de fer un exercici d'aproximació a la societat romana. Per fer-ho ens hem documentat amb el llibre de Gil *La vida en la Roma Antigua* (1990) i d'altres apunts i anotacions preses d'assignatures en què es tractava la vida i la societat educativa en l'antiga Roma. Així doncs, hem de començar fent un primer paral·lelisme on hem de destacar que la societat romana, tal i com passa actualment, hi existia (encara més) la desigualtat social i quedava marcada per una divisió classística on eren els més rics i apoderats els que preservaven i tenien el poder.

Endinsant-nos en la vida de l'infant en l'època romana, hem de citar a dos experts americans en història i vida de l'imperi romà : Harlow i Laurence dels quals hem consultat el llibre titulat *Growing Up and Growing Old in Ancient Rome: A Life Course Approach* (2002). La primera idea que podem destacar del text gira al voltant del naixement humà; en aquest primer punt se'ns exposa que quan un infant naixia, era posat als peus del seu pare, el qual decidia si acceptar-lo, o no, com a ciutadà romà amb tots els drets i beneficis que això comporta. En el cas que aquest naixés amb alguna malformació evident, amb algun símptoma de discapacitat o si simplement el

pare creia que no podria fer-se'n càrrec el podia no reconèixer ni com el seu fill ni com a ciutadà de l'imperi romà. Aquests infants eren o abandonats a la seva sort o adoptats per famílies que els intruïrien per ser esclaus (la gran majoria nens) o per ser prostitutes (quan eren noies) i servir a qui ells diguessin. D'altra banda, si un esclau (o esclava) tenia descendència, aquesta era propietat de l'amo de l'esclau en qüestió, per tant, era ell qui tenia la potestat de decidir si aquell infant era, o no, acceptat i criat.

En ambdós casos, la llei de l'imperi romà ho emparava i ho feia un procés legal. Com se'ns exposa en el llibre titulat *Así vivían los romanos* d'Espinós, Mariá, Sánchez i Vilar (2003) i únicament gràcies al transcurs del temps i a l'aparició de la nova moral estoica (la qual donava preferència a l'ús de la raó per davant els sentiments) que aquesta pràctica es va tornar il·legal acabant sent penada.

La segona idea que podem extreure de la lectura, passa entorn els vuit primers dies de vida de l'infant, on aquest era sotmès a diferents rituals religiosos on el més habitual era el que prenia el nom de "*muere lustricus*" i que traduït al català fa referència al "dia de la purificació" el qual era una cerimònia similar al bateig i on la família s'omplia d'orgull i alegria davant tal fet. Era arrel aquest fet quan es posava el nom als infants; si era nen se li atribuïa el nom als vuit dies (coincidint amb la cerimònia) però si era nena es decidia el seu nom als nou dies d'edat.

A més hem de destacar, i aquest és un fet del més important en la concepció d'infància al llarg de la història, que va ser l'emperador Marc Aureli (121-180 d.C i què va regnar a Roma entre els anys 161 fins la seva mort) qui va fer obligatori la inscripció de tots els naixements que es produïen durant el seu regnat. Durant els primers anys de vida era una persona externa a la família anomenada "*nodrix*" (nodridora) la qual se li confiaven totes les atencions que podia necessitar el nen o nena i què acabava convertint-se en una segona mare per l'infant. Destacar que el fet d'inscriure a l'infant no volia dir que fos, encara, un ciutadà de ple dret dins la societat romana. Dins la societat romana, es duia a terme el fet simbòlic del canvi de túnica per anunciar a la resta de la població que aquell jove ja havia deixat de ser un infant i s'havia convertit en un home fet i dret amb tots els drets i privilegis que aquesta posició suposava.

Per seguir amb l'explicació de la vida de l'infant dins la societat romana, ens hem centrat, també, en un altre article de la professora Ileana Enesco, la qual ha escrit diferents estudis sobre l'evolució del concepte d'infantesa al llarg de la història i com aquest ha anat canviant a mida que ha passat el temps; en aquest projecte ens centrarem en un titulat *El concepto de la infancia a lo largo de la historia* (2008). D'aquesta lectura en ressaltem: El canvi paradigmàtic

que es dóna respecte de l'enteniment del concepte d'infantesa en comparació a la societat que els precedia: el grecs. Així doncs, dins l'esquema social romà, es valorava més positivament un tracte més proper i més centrat en la persona que no pas en el culte al cos. És a dir, la primera diferència que es pot apreciar és la inquietud romana al respecte del treball d'una educació no tant centrada ja en la cura i el culte al cos, si no que es buscava la formació de bon oradors tornant la seva ànima més bella mitjançant l'ús de la retòrica.

Per acabar aquest apartat, i a mode de conclusió, hem fet un petit esquema :

- El primer que destaquem està lligat amb l'estructura social romana. Aquesta quedava dividida per diferents **classes socials** que veien marcades pel nivell econòmic i poder que tenien les famílies que estaven dins de cada grup.
- **“Panem et circenses”** (que reapareixerà en l'apartat 2.3.5.). Expressió que fem servir per veure quines eren les preferències que tenia la societat romana. Li donava més valor als espectacles i altres divertiments pel poble al respecte altres aspectes més importants com podria ser una educació per tothom.
- **El pare, la mare, la nodridora i el pedagog.** Tres figures que jugaven un paper del més important dins l'estructura familiar de les famílies riques. Cadascuna d'aquestes desenvolupava un rol important que entre les tres ocupaven una gran importància i rellevància dins els primers anys de la vida de l'infant.
- **El canvi paradigmàtic que es produeix entre la societat grega i la romana;** en la primera es buscava un continu culte al cos i a l'exercici físic i per contra, dins l'esquema romà, no se li atorga tanta importància i on es preferència altres aspectes com la bellesa de l'ànima o la capacitat oradora.
- Els **infants que naixien** i eren acceptats pel pare havien de ser **inscrits** dins la llista de naixements de l'imperi en un període de trenta dies i eren sotmesos a diferents rituals d'iniciació a la vida com el “dia de la purificació”.

2.3.3. *Un dia a l'escola Romana.*

Una vegada explicades les característiques que tenien els infants que van viure durant l'imperi romà, és moment de seguir avançant amb la temàtica principal del projecte fent una anàlisi de com era la seva vida però aquesta vegada dins l'escola; per tant, en el següent punt es farà una aproximació i aprofundiment al respecte el tipus d'educació que es donava durant els

anys de l'imperi romà. Per explicar-ho de la forma més entenedora i completa possible, s'ha decidit fer una divisió en dos apartats: com era l'escola com a institució i, en segon lloc, com era l'educació que s'hi donava. Per ajudar-nos amb l'explicació sobre quin era el paper de l'escola, ens hem seguit basant en les idees que hem anat extraient del llibre (citat a l'apartat anterior) *Así vivían los romanos* escrit per Espinós, Mariá, Sánchez i Vilar (2003).

Hem de destacar que l'educació en l'època romana quedava dividida en tres etapes diferents: l'escola elemental, que serà un dels centres d'atenció del nostre projecte, l'escola mitjana i la superior. Dins aquesta divisió que presentava el sistema educatiu romà hem de ressaltar que en el projecte, com que es tractarà la vida de l'infant a Roma, només queda explicada la primera de les tres etapes. Per acabar de contextualitzar, i abans d'entrar en matèria, hem de fer esment que l'educació en el període romà queda marcada per l'absorbiment de la cultura grega en els segles III i IV a.C que va suposar un canvi paradigmàtic en els esquemes del sistema. Els canvis més significatius d'aquesta absorció els trobem quan l'educació passa a deixar-se únicament a mans dels progenitors i dels professors particulars (els quals poques famílies hi tenien accés) a cobrar un sentit més universal creant-se les primeres institucions on s'impartia de forma pública. Aquestes eren les primeres escoles d'educació elemental que oferien els seus serveis a tota la població que estava entre els set i els dotze anys independentment que fossin nens o nenes o rics i pobres. Aleshores, seguint aproximant-nos concepte d'escola, hem de d'afegir que aquesta era una institució plenament reconeguda dins l'esquema social romà i on les festes quedaven marcades pel calendari religiós del moment.

Fent una primera aproximació a la pròpia institució, hem de començar dient que l'edifici on es duien a terme les activitats escolars era llogat (no complia únicament la funció d'escola si no que aquest anava ocupant diferents tasques segons les persones, àmbits o altres organitzacions). Aquest era un local que quedava situat al fòrum del poble, estava obert i quedava protegit per espesses cortines que allunyaven a l'alumnat del xivarri i les activitats de la resta de ciutadans. A l'interior d'aquest espai es diferenciaven dos nivells (1) situat sobre una tarima (un nivell per sobre la resta) i amb una cadira que tenia respall, estava el lloc on es situava el mestre i (2) una sèrie de tamborets els quals no tenien respall i on els alumnes havien d'escriure (en cas que fos necessari) recolzant els papirs sobre els seus genolls. Com ja hem comentat, en aquesta mena d'escoles hi assistien nens i nenes des dels set fins als dotze anys; arribats als dotze, els seus camins es separaven i seguien (o no) la seva formació en altres institucions de forma separada. Hem de fer esment que fins als set anys d'edat, els infants eren educats i instruïts pels seus pares; si eren nens pel progenitor el qual li ensenyava totes les

activitats que hauria de realitzar quan aquest fos adult; se l'enduia a treballar al camp plegats, al fòrum, banquets... tot amb l'objectiu que el nen observés i aprengué per quan li toqués a ell dur a terme tals tasques. En el cas de les nenes, la primera educació quedava arrelada al paper de la mare, que l'ensenyava (d'igual forma que el pare al fill) les diferents tasques pròpies del que més endavant li tocava realitzar.

A mode d'introducció al pròxim apartat d'aquest punt, destacar que els infants anaven a l'escola acompanyats del pedagog (*paedagogus*) figura que s'encarregava de vetllar pels nens i nenes als quals es feia càrrec a més d'ajudar-lo en les seves tasques de l'escola i, sobretot, responsable de la formació moral que es donava als infants que acompanyaven. Hem de destacar que la figura del pedagog ve heretada de la cultura grega.

Ja per acabar, la jornada de l'infant a l'escola quedava dividida en dues parts: la primera d'aquestes començava juntament amb l'albada fins al migdia, es duia a terme al recinte escolar i es feien les matèries teòriques; per contra l'altra part es desenvolupava per la tarda a l'espai de les termes i on es duien a terme banys o qualsevol altra activitat de caire físic. A diferència de l'educació grega (el model el qual els precedia) a l'hora de tractar les activitats físiques, aquestes eren més suaus i no anaven directament enfocades a l'enfortiment del cos si no a la seva cura i el seu manteniment.

Un cop explicat com era l'escola des d'un punt de vista institucional, hem de començar a explicar com era l'educació que s'hi duia a terme i que rebien els infants romans. Per a documentar-nos hem usat el text de De León (2013).

El primer que hem de destacar en aquesta educació és que les ensenyances es duien a terme de forma bilingüe distingint entre el llatí i el grec a més de l'accentuació de l'ús del llibre i de diferents manuscrits en contra del pensament i judici propi de l'alumnat. Llavors, l'educació romànica, i tal i

Il·lustració 1: Nodridora que presenta el fill a la mare moribunda per al darrer adéu. Estela funerària de Villa Albani (Roma) del segle VI a.C.

com ha anat passant al llarg dels anys, no es mantenia estàtica i rígida, si no que estava en un procés constant d'adaptació a la configuració social i política del moment.

Abans d'entrar en les matèries i continguts que es duien a terme a l'escola hem de fer esment a la vida de tal infant, referent a la seva formació, fins arribar a aquesta edat. En aquest punt destaquem dos personatges rellevants en aquesta etapa: el primer d'ells, la **nodridora**, era la dona la qual s'encarregava d'al·letar i atendre l'infant en tot moment, aquesta es convertia en

una segona mare per l'infant i l'instruïa en els seus primers passos; després trobem el paper del **pedagog**, el qual vetllava per la salut de l'infant, el protegia dels mals que podia haver-hi a l'exterior i el formava en l'àmbit moral. Destacar, recordant així el què s'ha dit en paràgrafs anteriors, que era tasca del pedagog la d'ajudar a l'infant en el reforç de les matèries que s'impartien en l'escola.

Aquestes dues figures tenien un paper del més important en la formació de l'infant, ja que eren ells qui li marcaven els primers passos, les primeres normes i les primeres reaccions que aquest tenia al respecte qualsevol tema. A l'hora de parlar sobre els continguts que s'hi impartien, els hem de separar en tres apartats talment diferents: la lectura, l'escriptura i el càlcul. La font d'on hem extret tota la informació que ve a continuació ha vingut donada a mans de Fraboschi (2002-2003).

Matèries	Descripció
Lectura	S'utilitzava una metodologia seqüencial i memorística on l'infant primer aprenia i interioritzava les lletres, després les síl·labes i, finalment, petits mots. Més endavant, quan ja tenien cert domini, se'ls donava petites frases (d'esquema senzill) que parlaven d'aspectes referents a la moral de l'època; per tant, amb aquestes es reforçava (a la vegada que s'aprenia a llegir) l'educació moral dels infants. Dins aquest procés eren molt habituals els càstigs i alts nivells de disciplina per mantenir a l'infant concentrat i atent.
Escriptura	Es duia a terme de forma simultània a la lectura però sent, aquest, més actiu i dinàmic. S'utilitzaven dos mètodes (1) heretat dels grecs, el mestre (o d'altres alumnes més grans i avantatjats) agafava la mà de l'infant i l'ajudava a construir lletres sobre taules de ceràmica, sorra o papirs i (2) propi de l'escola romana, l'alumne havia de resseguir unes pautes amb lletres ja fetes fins al punt de poder-les fer sense la necessitat de fer-ne us.
Càlcul	Es treballava en base de dotze (sistema duodecimal) fet que resultava molt complicat pels infants. Es treballen dos aspectes claus (1) la memorització dels termes numerals i (2) realització de senzilles operacions com a base per a fer, més endavant, de complexes.

Il·lustració 2: Relleu en marbre del segle III d.C. que representa una escena escolar.

Fer esment, i tot tancant el tema, que l'educació i la formació romana seguia fins la vida adulta en diferents escoles i diferents continguts formatius, però com que aquests s'allunyen de la temàtica que s'està treballant amb aquest projecte

(l'infant a Roma) han quedat talment obviats i no exposats.

2.3.4. El rol del pedagog dins la societat Romana.

Seguint endinsant-nos en l'educació durant l'època romana, és moment de fer esment de la figura del pedagog. Abans, però, hem de destacar que aquesta només estava present en les famílies adinerades que podien permetre's el luxe de mantenir aquest càrrec perquè cuidés i s'ocupés dels seus fills. Per fer-ho de forma clara i entenedora, hem dividit les tasques del pedagog en tres apartats diferents:

- La primera d'aquestes consistia en **vetllar per la salut** del (o dels) infants als quals tinguéssim al seu càrrec. Això implicava que havia de donar-los tota l'atenció que aquest precisaven, començant per atendre a les seves necessitats bàsiques com assegurant-se que aquests no sofrien cap dany quan sortien de casa.
- La segona tasca més important que recau en aquesta figura era la **d'acompanyament dels infants**. Era feina del pedagog acompanyar als nens i nenes fins l'escola (a l'albada; al principi de la jornada escolar) i després anar-los a recollir per portar-los a les terres on allà acabarien el seu dia tot fent activitats més físiques i lúdiques que, a més, potenciarien la higiene i els hàbits dels infants.
- L'última tasca que fem valer és la que gira al voltant de les **ensenyances** que el pedagog donava als nens i nenes que tenia al seu càrrec. Llavors, dins d'aquestes ensenyances les hem dividit en dos blocs (1) vinculades amb la lectura, escriptura i càlcul (el que s'ensenyava a l'escola) i (2) la moral.

Era feina del pedagog ajudar als infants amb les feines que aquests duïen a l'escola fent la funció de professor de reforç com d'ensenyar, a partir de petites històries, elements vinculats amb els hàbits morals donant, així, les bases per a la construcció de la matriu de valors que el propi nen o nena s'anirà construint al llarg del temps.

Il·lustració 3: Estàtues d'argila que representen els pedagogs.

Segle IV i VI respectivament

2.3.5. Jocs i joguines romanes

Ja per acabar aquest tercer apartat del marc conceptual, és moment de parlar sobre els diferents jocs, activitats i demés construccions lúdiques amb les quals els infants aconseguien entretenir-se i passar durant les estones d'oci que tenien. Per a la construcció d'aquest punt ens hem centrat en l'article de López i Lomas *Historia de Roma* (2004) a més del llibre fet per l'Instituto Nacional de Educación Física y Deportes de Madrid *Citius altius furtius, estudiós deportivos* (1967).

En l'època de l'antiga Roma, i com passa segueix passant actualment, el món dels jocs i les joguines quedava segregat per sexes. Quan parlem de nens (i a diferència de les nenes) aquests tenien un estil de joc més agressiu i competitiu pel qual molts dels jocs que practicaven col·lectivament estaven basats (o fomentaven) aquestes conductes. No obstant això, i com és habitual, els jocs per nens no quedaven enclaustrats en aquesta mena, si no que també n'hi havia de més tranquils i que no requerien tanta força si no que més traça. A l'hora de parlar d'exemples hi trobem els jocs amb pilota, la recreació de lluites de guerra (ja fos amb estris com espases i demés com combats sense fer servir cap mena d'utensili tret del propi cos). També trobem, i sent aquets un dels més populars de l'època, el joc de les bales, la baldufa, el fet i amagar o el "latrunculi", una mena d'escacs de l'època.

Ara bé, quan fem referència als jocs que participaven i hi jugaven les nenes de l'època podem apreciar que no hi ha tanta necessitat a mostrar conductes agressives, i que la competició que existia era més present en una vessant intel·lectual que no pas física. D'aquesta forma era habitual que les nenes practiquessin jocs de taula com les bales, els daus o d'altres de més moviment com el fet i amagar; a més que incloïen en el seu repertori una sèrie de nines (què podien ser, o no, articulades) amb les quals imitaven les conductes que veien i que se'ls havia ensenyat. De tal forma que reproduïen el que sabien amb les nines que tenien.

Els jocs i les joguines no entenen de classes ni estatus socials, de tal forma que ja fossin infants de famílies adinerades com d'altres d'ambients més humils, els jocs seguien sent els mateixos tot i que hi existien diferents matisos com els materials en què estaven fets els objectes amb què jugaven: les nines de les famílies pobres acostumaven a ser de drap i les de les famílies adinerades solien ser de marfil i os. El mateix passava amb les pilotes dels nens, unes estaven farcides de plomes, aire o sorra segons el rand d'edat del nen i el tipus d'ambient en què pertanyia.

3.METODOLOGIA

3.1: Objectius del treball

Un cop havent acabat el marc conceptual del projecte, és moment d'endinsar-nos en altres aspectes igual d'importants a l'hora de la construcció del treball tals com la metodologia que s'ha fet servir al llarg de tot el procés. El primer punt que tractarem seran els diferents objectius que s'han plantejat assolir amb la realització d'aquest treball. Per fer-ho hem determinat fins a dos objectius de caire general dels que en sorgeixen d'altres d'específics.

Abans de formular-los, hem de fer esment que la teoria que recolza la formulació dels objectius queda en els quatre anys de grau on s'han treballat (i en segons quines assignatures en molta presència) una construcció i desenvolupament plenament correcte d'aquests. Destacar, a més, que a l'hora de fer la seva redacció ens hem basat en els estudis vinculats amb la taxonomia de Bloom (1956)²; la qual ens diferencia per nivells (fins a tres: cognitiu, afectiu i psicomotor) els nivells d'assoliment d'aprenentatge de l'alumne. Aleshores, estipula una sèrie de verbs que s'adeqüen a cadascuna de les etapes esmentades.

Per facilitar-ne la seva lectura els hem posat en forma de taula:

Tipus	Descripció
General	Contribuir en la millora formativa del Museu de Badalona mitjançant una anàlisi de la seva oferta educativa i una proposta pedagògica sobre la temàtica de l'infant a Roma.
Específics	<ul style="list-style-type: none"> - Elaborar una cerca bibliogràfica sobre la temàtica escollida. - Analitzar l'oferta del Museu de Badalona per tal d'esbrinar les mancances en l'oferta d'activitats. - Conèixer com es duen a terme, dins la pròpia institució, les propostes educatives. - Elaborar una proposta pedagògica sobre la temàtica de l'infant a Roma. - Recollir els aspectes clau més necessitats d'atenció pedagògica que es deriven de l'anàlisi i optimitzar-los.

3.2. Contextualització

En aquest segon punt de la metodologia farem una aproximació a les diferents institucions protagonistes del treball a més del col·lectiu amb el qual s'ha buscat treballar. Així doncs aquest fragment del projecte quedarà dividit en dos punts. El primer d'ells farà la funció de

---

² La taxonomia de Bloom ha estat treballada en assignatures com *Entorns, Processos i Recursos Tecnològics d'Aprenentatge, Disseny, Desenvolupament i Avaluació de la Formació o Instruments i Estratègies de Recollida d'Informació* entre d'altres.

presentació de les dues organitzacions centrals del projecte i, per contra, l'altra part es centrarà més en les persones destinatàries de la proposta d'activitats.

3.2.1. Institucions implicades

Abans de començar amb aquesta primera divisió de la contextualització, hem de dir que les tres institucions implicades en el projecte resideixen a la ciutat de Badalona i on els autors del projecte han crescut i viscut des de sempre.

Llavors, la primera organització què ens apropem és el Museu de Badalona. Aquest va ser construït sobre les restes i restes romanes de la ciutat de Baetulo l'any 1954 però no va ser fins al 1966 que va començar a funcionar com a museu. Durant els seus primers anys, aquest edifici va dur a terme sobretot funcions de casa cultural de la ciutat. És a partir de la dècada dels setanta on s'inicia un procés cap a la construcció i realització d'activitats de tipus museístiques.

El punt d'inflexió dins la història el trobem durant els anys vuitanta què obren com un moment de reivindicació institucional i es recupera part del patrimoni de la ciutat; d'aquesta forma, l'any 1979, s'aconsegueix el retorn a l'arxiu històric de diferents peces que havien estat espoliades durant l'època de la guerra civil. Així doncs la Venus, la *tabula hospitalis* i l'estela ibèrica de Can Peixau retornen al seu lloc d'origen.

A mida que ha anat passant el temps, la institució del museu, com moltes altres, s'ha anat actualitzant i millorant incorporant nous espais, tals com la Casa dels Dofins, el conducte d'aigües o el conjunt monumental que gira al voltant del *Decumanus*, que han estat museïtzats per tal de conèixer, encara amb més detall, com era la vida quotidiana a la ciutat de Baetulo.

Nom	Museu de Badalona
Ideari	Institució pública permanent la qual no mostra cap finalitat lucrativa i que està plenament al servei de la societat i el seu desenvolupament
Objectius	<p>Dur a terme recerques sobre els testimonis materials de l'home i el seu entorn en l'època romana.</p> <p>Exposar i conservar un conjunt de béns culturals com mobles i immobles.</p> <p>Documentar i estudiar els béns que queden al seu càrrec.</p> <p>Difondre el coneixement del qual disposen per a la recerca, l'ensenyament i el gaudi intel·lectuals i estètic.</p> <p>Participar en la cultura, l'aspecte lúdic i científic dels ciutadans de la pròpia ciutat com</p>

	de fora.
Adreça i web	Plaça Assemblea Catalunya, 1. (entre els barris de Casagemes i Dalt la Vila) http://www.museudebadalona.cat/es

La segona entitat a la qual ens apropem és el centre escolar on, podríem dir, que va començar tot. Ens estem referint a l'escola d'educació primària (a títol públic) CEIP Jungfrau. Diem que és on va començar tot perquè és el centre on ens vam escolaritzar durant les etapes d'infantil i primària i arrel la qual se'ns va apropar, per primer cop, al museu.

Aquesta va néixer l'any 1963 en una època totalment marcada per la conjuntura del país i on, des de sempre, es va voler fomentar (en aquell moment d'amagat) aspectes com la defensa de la llengua catalana, la coeducació o l'atenció a la diversitat.

Nom	CEIP Jungfrau
Ideari	Escola Laica, activa, catalana, participativa on es treballa molt la coeducació i la educació integral de la persona.
Objectius	Treballar en el desenvolupament integral de la persona a través d'una metodologia activa. Educació en valors com: el respecte, la cooperació o la no discriminació (compromesa amb la inclusió d'alumnes amb necessitats educatives especials) o la solidaritat (l'escola ha establert diferents convenis amb organitzacions com "comerç just" o amb un agermanament amb l'escola Francisca González de Chichigalpa, Nicaragua). Gran interès en la iniciació de l'alumnat en iniciatives com: visites al teatre, biblioteca i museu o projectes com l'escola verda.
Adreça i web	Carrer de Vila Vall Llebrera s/n. (Barri de Coll i Pujol). http://www.xtec.cat/ceipjungfrau/

L'última institució a la qual farem referència és l'empresa encarregada de realitzar les visites guiades, tallers i demés activitats dins el mateix museu. S'anomena Trifusió i aquesta és la seva taula:

Nom	Trifusió Projectes Culturals SL.
Ideari	Entitat que s'encarrega de dur a terme la gestió d'esdeveniments i activitats vinculades amb el tracte de la cultura.
Objectius	Organització i gestió de : Visites als museus. Fets lligats amb el patrimoni de la ciutat. Organitzant actes dins les pròpies festes de la ciutat.
Adreça	Carrer Alfons XII, 25A. (Barri de Pep Ventura).

3.2.2. Col·lectiu protagonista

En aquesta darrera divisió de l'apartat referent a la contextualització, és moment de fer esment al col·lectiu al qual ens pretenem apropar amb la nostra proposta.

Com ja s'ha explicat en la introducció, dins les escoles de Badalona (i gràcies al passat Romà de la ciutat) en la majoria d'escoles públiques (on jo vaig ser-hi participant) entre els cursos de cinquè i sisè de primària es treballa, normalment per primer cop, la història del món antic, la cultura i les civilitzacions antigues. Llavors, aprofitant el recull de recursos hereditaris que té la ciutat de Badalona i juntament amb el mateix museu situat a la ciutat i on la temàtica principal és aquesta, es fan visites a les termes romanes de la ciutat a mode d'expansió i aprofundiment dels coneixements que es donen al llarg de les classes. En altres paraules, amb aquestes visites es busca un aproximament pràctic a la teoria que s'ha estat donant en les últimes sessions d'aula.

En el projecte hem seleccionat els alumnes que queden englobats entre els cursos de cinquè i sisè de primària (amb edats de nou a onze anys) els quals estan fent (la gran majoria) per primera vegada una aproximació a la cultura antiga i al passat Romà que es correspon a la ciutat de Badalona.

3.3. Planificació de les fases i accions

En aquest tercer punt es mostraran les diferents fases que s'han donat al llarg del desenvolupament de la proposta:

FASE 1	FASE 2	FASE 3
Coneixement del Museu i de l'Escola.	Inici de pràctiques curriculars en la mateixa institució del Museu de Badalona	Elaboració de la proposta pedagògica.
Estudis i cerca d'informació sobre la temàtica escollida.	<p style="text-align: center;">↓</p> Procés de vinculació amb les pràctiques al Museu de Badalona. Acotació de les tasques i elaboració del treball en un i altre espai.	

3.4. Instruments metodològics

A l'hora de la construcció del projecte hem utilitzat dos tipus d'instruments per a la recerca informativa: (1) requereix la participació de més gent (altres professionals) i es tracta de la realització de diferents preguntes a mode d'entrevista per resoldre els dubtes trobats o per donar-nos idees sobre com continuar amb el treball i (2) no es precisa el contacte amb altres persones i consta d'una cerca de material bibliogràfic que proporcioni la informació necessària per emplenar els diferents apartats que componen el projecte.

A continuació s'exposaran les dues metodologies recent explicades. Cal destacar que les entrevistes es poden trobar als annexos situats al final del treball.

3.4.1. Entrevistes i observació

En aquesta primera divisió farem una aproximació als resultats obtinguts de les dues entrevistes que s'han realitzat al llarg de tot el procés de construcció. Les entrevistes han estat fetes a dues de les encarregades de les institucions descrites en apartats anteriors on les podem trobar al punt 3.2.1.

Aleshores, dins l'escola ens vam entrevistar amb la Montse Salvans la qual exerceix el càrrec de directora del centre al CEIP Jungfrau. Els seus contactes ens han facilitat la tasca de concretar una segona entrevista amb el museu de Badalona. Dins aquesta segona entrevista vam parlar amb l'Esther Espejo la qual treballa en el departament de difusió del museu i s'encarrega, entre d'altres, a l'atenció al públic.

Seguidament hem elaborat una taula en forma de resum sobre els aspectes més rellevant que hem obtingut després de la realització de les entrevistes:

IDEES CLAU EXTRETES DE LES ENTREVISTES	
ESCOLA CEIP JUNGFRAU	MUSEU DE BADALONA
Visiten l'espai museístic a P5 i a 5è .	Gairebé totes les visites que reben són de grups que pertanyen a escoles o instituts. Les visites més freqüents són: (1) Grups de parvulari o cicle superior de primària o (2) Cicle superior ESO o batxillerat que cursin <i>Història de l'art o Llatí</i> .
Ofereixen una primera aproximació a la institució amb la intenció que l'infant la conegui. Es busca fomentar la curiositat i la continuació a casa de la tasca feta a l'escola.	
Diferenciació entre les visites : en la primera descobreixen, de forma transversal , qui eren els romans; per contra, en la segona, de forma més concreta , es centra més en la vida d'aquests i els espais que ocupaven a més de relacionar-los amb la ciutat actual.	El casal de romans com a activitat per dur a terme a l'estiu. Des de la pròpia institució fan una oferta de casal alternatiu per aquells nens i nenes els quals no els atrau la idea de l'esport.
Des de les famílies sí hi ha consciència de l'espai d'educació no formal que hi ha dins la ciutat (i de les potencialitats que aquest comporta) però a la vegada no hi ha consciència d'anar-hi, fer-lo servir i treure'n profit.	Forma de gestionar i aprofitar les activitats. Les visites i tallers queden al càrrec de Trifusió .
	Inexistència d'una relació continuada amb les escoles. No existeix cap mena de conveni amb cap centre escolar que els assegurí visites de determinats grups o realització d'activitats per part d'aquests.
	Les ofertes que tenen a aquest públic són transversals però, si es demana, es modifiquen per treballar amb el participant allò que es busca tot i que, de normal, no hi aparegui.
ASPECTES EN COMÚ	
Es precisa més foment fora del centre escolar ; segueix havent-hi molta desconeixença per part de les famílies sobre la importància del museu en la vida quotidiana dels ciutadans.	
La primera aproximació per part de l'escola es queda en això; un primer tastet que, en moltes ocasions, no es veu continuat fora del centre .	
La batalla contra l' oci de la ciutat i la falta de cultura museística de la població . Tot i tenir un museu de qualitat dins la mateixa ciutat, pràcticament tota la població dona preferència a altres tipus d'oci (botigues, esdeveniments esportius, anar a passejar...) que no pas al foment de la seva pròpia cultura. Aquest fet no el trobem només amb els habitants de Badalona si no que és un tret cultural general.	

No és una **manca** de difusió però sí de **conscienciació**. Hem de fer un exercici, com a membres de la societat, de la importància que aquesta mena d'espais poden arribar a tenir en el desenvolupament de les nostres vides; això implica un esforç col·lectiu per arribar a la meta comuna de donar-li més importància al museu i que aquest no sigui més que un element decoratiu on només hi van visites escolars.

La observació ha estat un altre punt important dins l'apartat de metodologia per tal de captar els aspectes més rellevant a l'hora de dur a terme la proposta d'activitats.

3.4.2. Cerca bibliogràfica

És un fet que al llarg del projecte, la cerca de material bibliogràfic (per les dimensions del treball) ha ocupat un pes molt important., convertint-se així en una de les part més importants i que més han durat al llarg del projecte.

Aleshores, dins d'aquest punt, hem de diferenciar tres tipus diferents:

- El primer d'ells el trobem en tots aquells elements que han estat expressament buscats per a la confecció dels diferents punts que abasta el projecte. És a dir llibres, articles i planes web les quals, sense conèixer-les prèviament, han aparegut dins la recerca i que les informacions que engloben han estat aprofitades dins el mateix projecte.
- En segon lloc podem apreciar tots aquells materials (llibres articles i demés) els quals ja es coneixien. En altres paraules, totes aquelles fonts ja conegudes en què ens hem basat per obtenir informació i que ja coneixíem abans d'iniciar el projecte.
- I ja per acabar, tot el material que ha vingut donat per persones externes al projecte que han volgut ajudar oferint llibres, articles i d'altres fonts informatives que ells ja coneixen per tal de recopilar la informació necessària per a la construcció del treball.

Al llarg de tot el desenvolupament del projecte s'han anat combinant aquestes tres menes de fonts d'informació.

3.5. Descripció del procés seguit

En aquest últim apartat de la metodologia, és moment der fer recapitulació de tots els passos que hem seguit per a la construcció i elaboració del projecte. La següent taula abasta des del mes de setembre (quan es va iniciar el projecte) fins al juny (mes on es va entregar).

Degut a la temàtica del treball, a l'hora de referenciar els mesos de l'any els hem escrit en nombres romans.

Acció\mes	IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI
Concepte.	✓	✓								
Recerca bibliogràfica.		✓	✓	✓	✓	✓		✓		
Marc conceptual		✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
Entrevista amb escola.					✓					
Entrevista amb museu.					✓					
Objectius.						✓		✓	✓	
Contextualització.						✓	✓	✓		
Elaboració de la proposta.							✓	✓	✓	
Avaluació.									✓	✓
Conclusions.									✓	✓
Annexes.								✓	✓	✓

A més a més hem afegit una nova taula a mode de cronograma:

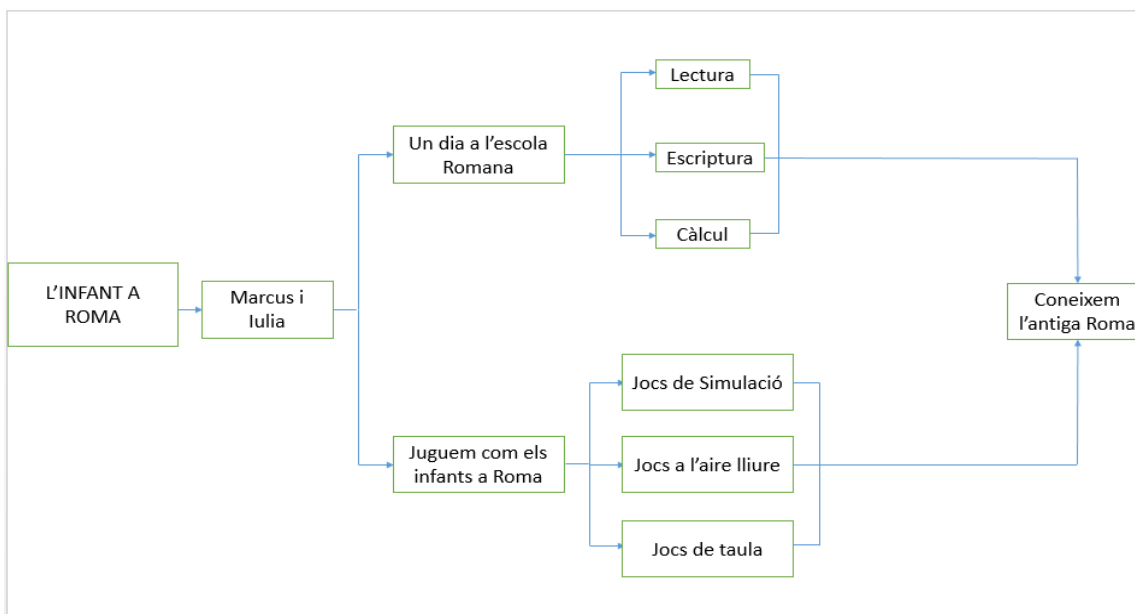
Mes	Descripció
Setembre	Durant la totalitat d'aquest mes es va començar a desenvolupar el concepte (la idea general) del projecte. Aquesta va sofrir varies modificacions fins a quedar com a definitiva.
Octubre	Seguint desenvolupant la idea general del treball, i tancant aquí aquest apartat, es van iniciar dos mesos d'alta rellevància i pes: la recerca bibliogràfica i l'elaboració del marc conceptual.
Novembre	Tot el mes es va destinar, únicament i exclusiva, a construir el marc conceptual del projecte. Destacar que aquest és molt extens i ocupa gran part del treball, pel que la recerca bibliogràfica

	ha estat primordial.
Desembre	Pràcticament igual que el mes anterior, els esforços es van centrar, només, en concloure el marc conceptual tot documentant-nos al respecte les diferents temàtiques que abasta el treball.
Gener	Havent passat les vacances corresponents i amb els punts del marc conceptual pràcticament enlestits, es va iniciar l'apartat de metodologia. En primer lloc es van dur a terme dues entrevistes pertinents a les dues institucions protagonistes del projecte: l'escola CEIP Jungfrau i el Museu de Badalona.
Febrer	Mes on es conclou el marc teòric de l'assignatura i, a la vegada, la necessitat de fer més recerca bibliogràfica. Aquest fet produeix avançar en l'apartat de metodologia on es realitzen apartats com la redacció d'objectius i la contextualització de les organitzacions que hi participen.
Març	Amb molts apartats ja conclusos, es comença a fer el primer esbós del què serà la proposta d'activitats. Per tant, s'entra, de ple, en la idea central del treball.
Abril	S'elabora la primera entrega de la totalitat del projecte. Es duu a terme les primeres tasques de maquetació i es donen per acabats molts dels apartats que conformen el treball. Es comença a treballar en la proposta pedagògica.
Maig	Una vegada tancat de forma definitiva el marc conceptual i la metodologia ens centre únicament a l'elaboració de la proposta pedagògica a més de les conclusions i avaluació. S'entra en el tram final del projecte.
Juny	Revisió de tot els documents juntament amb la maquetació pertinent. A més, s'ha acabat d'elaborar la proposta pedagògica i s'ha lliurat el treball definitiu.

4. DESCRIPCIÓ DELS RESULTATS : PROPOSTA PEDAGÒGICA.

En aquest quart punt del projecte es faran presents els aspectes propis de la part central del treball: el desenvolupament de la proposta pedagògica. Aquest n'és l'esbós amb el qual ens hem basat:

4.1. Desplegament d'activitats

Aquesta primera divisió de la descripció de resultats mirarà de resoldre totes les possibles incògnites que es puguin plantejar al voltant de com anirà la construcció de la nostra proposta pedagògica. Convé recordar, abans de començar, que el que es pretén amb aquesta és que els infants **coneguin la realitat romana de l'època** (perfectament museïtzada pel Museu de Badalona) juntament amb l'aproximació de **la vida de l'infant**. Aquesta proposta anirà dirigida a escoles i, més concretament, a grups d'alumnes amb edats compreses entre els deu i onze anys situats al cicle superior de primària.

Aleshores, hem plantejat dues vies d'actuació, tal i com es mostra en el primer esquema. La primera d'aquestes passa per conèixer i centrar-nos en el paper de l'escola pública (**un dia a l'escola romana**) i tot el que comportava; d'altra banda, hem proposat aquesta aproximació a la realitat de l'època a través dels jocs i les joguines (**juguem com els infants a Roma**) amb què els infants passaven i gaudien del seu temps lliure.

Amb la incorporació d'aquestes dues possibles vies d'arribada a la realitat romana, hem donat la possibilitat que cada centre escolar decideixi en quin punt vol donar més atenció per arribar a conèixer com era la societat romana; és a dir, s'ha de triar entre escola i/o jocs.

Òbviament, el fet d'escollir-ne una no implica, en absolut, haver de deixar de fer l'altre; també existeix l'opció de combinar les dues vies (si així es vol) i prendre el paquet complet d'activitats que engloba la proposta.

A l'hora de dur a terme aquestes activitats (i abans d'entrar en el contingut específic que aquestes tindran) ens hem centrat en varis aspectes què ens han ajudat a construir, de forma més satisfactòria i profitosa, la nostra proposta pedagògica. Destacar que els següents punts que presentarem han vingut donats arrel l'observació directe de les visites guiades fetes pel Museu de Badalona. Com hem dit en la introducció, l'autor del treball ha realitzat les pràctiques curriculars al departament de difusió del Museu de Badalona on, entre d'altres, ha hagut de realitzar tasques de seguiment de les visites que s'ofereixen per tal de mirar de millorar-les aconseguint, així, que els alumnes protagonistes assoleixin millor els continguts desitjats.

En la taula següent, els punts claus s'han posat en ordre de preferència de més a menys importants:

Punts Claus	Descripció
Orientació de cara a la selecció de les activitats	<p>El primer punt on hem de dedicar-hi atenció a l'hora de dur a terme la proposta pedagògica, recau en el volum de contingut que volem que els alumnes protagonistes rebin.</p> <p>Aleshores, des del museu es farà una tasca d'aconsellament i d'orientació a les escoles què vulguin contractar els nostres serveis per tal que els alumnes, els autèntics protagonistes de l'acció, puguin sortir beneficiats i puguin assolir el màxim d'aprenentatges possibles.</p> <p>En aquesta part entren aspectes tècnics dins el desenvolupament de l'infant com l'índex tècnic de cansament ³. Aquest ens diu que tota persona madura, cada 45 minuts d'esforç mental (en una classe per exemple) ha de descansar si vol que la informació rebuda sigui assimilada i interioritzada. Aquest fet és extrapolable als infants. Per tant, hem de fer un exercici de conscienciació sobre el volum què volem que rebin els nostres alumnes; sempre serà millor reduir la quantitat total però assegurant-nos que els infants l'assimilen per complet, que no pas donar molt volum d'informació i que els alumnes aconsegueixin retenir la meitat de la informació.</p> <p>En conclusió, quan l'escola i el museu es posin en contacte, s'aconsellarà no prendre més d'una de les dues vies proposades; en el cas que sigui així, el currículum s'adaptarà per tal que l'infant surti beneficiat.</p>
Competències de l'educador/a	<p>El segon punt més important a tenir en compte recau en el paper dels professionals encarregats de dur a terme l'activitat a més que els mateixos professors del centre.</p> <p>Per poder dur aquesta proposta, s'han escollit professionals que complissin els següents esquemes:</p>

³ Concepte après durant sessions de classes universitàries. Terme treballat en assignatures com: *Organització i Gestió d'Institucions Educatives*.

<p>en el guiatge de l'activitat</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Coneixedors de la temàtica què estan donant. - Ser capaços de gestionar grups de persones. - Bona capacitat narrativa per a dur a terme les explicacions. - Capacitat de síntesi. - Capacitat per vincular l'època romana amb la què som participants actualment. <p>En aquest apartat, hem de destacar la idea que sempre valdrà més la metodologia que s'utilitzi al contingut què es doni. És a dir, es premiarà abans una bona posada en escena davant l'alumnat que no el saber més del contingut específic. És importantíssim que l'encarregat de dur a terme les activitats sigui conscient que ha de mantenir viva l'atenció dels seus oients, ha d'utilitzar un vocabulari adequat per l'edat i ha de buscar similis entre les dues realitats (la romana i la què vivim) per tal que l'alumne sigui capaç de relacionar i assumir millor els continguts que volem transmetre.</p> <p>Fent esment al professorat acompanyant del propi centre, és important que ajudin, en tot moment, a la persona encarregada de dur la sessió i vetllin pel comportament dels seus alumnes assegurant un clima adequat per l'aprenentatge. Es vol que el professorat faci un paper, en tot el procés, d'acompanyant de l'encarregat/a de dur la sessió per assegurar que s'ha dut a terme l'aprenentatge desitjat.</p>
<p>L'espai i el nombre d'alumnes</p>	<p>Hem afegit aquest tercer punt com a idea clau a tenir en compte, ja que pensem que té rellevància en el desenvolupament d'activitats. Aleshores, quan fem referència a l'espai hem de tenir en compte, sempre, que sigui sobretot gran per poder rebre el volum d'alumnes en qüestió (en aquest cas la proposta va pensada per grups de 25 alumnes), un espai que estigui habilitat per dur a terme les activitats i que doni solució a problemes tals com la introducció d'una cadira de rodes o similars.</p> <p>Per tant, ens estem referint a un espai que:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sigui prou gran per abastar la totalitat de l'alumnat. - Estigui ben habilitat per poder dur a terme les activitats (tingui prou llum, hi hagi bona sonoritat, etc). - Pugui resoldre problemes com la incorporació de cadires de rodes o similars.

Un cop explicats els tres punts claus en què es prestarà especial atenció a l'hora de dur a terme la proposta pedagògica, és moment d'entrar ja en matèria i centrar-nos, de ple, en el contingut de les activitats.

En primer lloc se'ns plantejava la incògnita d'oferir, o no, una fitxa de coneixements previs per tal de donar a les escoles i que aquestes treballassin el contingut (de forma introductòria) a les escoles i que després, dins el museu, aprofundir en la temàtica. Davant d'aquesta situació ens hem decantat per oferir un model d'informació bàsic sense entrar en l'especificitat de l'activitat; per tant no es donarà cap fitxa de contingut previ i es treballarà, directament, amb els coneixements que portin de casa ja els propis alumnes. Hem de destacar tres detalls en aquest punt: (1) el primer d'ells és que en l'edat en què ens estem centrant les

escoles ja han treballat, amb més o menys profunditat, com era la vida dins la societat romana; (2) a l'inici de cada sessió es destinaran els primers minuts a fer un exercici de contextualització de l'època i dels protagonistes els quals prendrem com a acompanyants de l'acció (en Marcus i la lulia) i que cobrirà els coneixements que aniran destinats a les fitxes prèvies donades a les escoles i (3) tot citant l'article de Pere Viladot (2015) fer incís en la implicació del professorat acompanyant durant les sessions (Viladot anuncia que només un 28% dels docents aprofiten el material previ). Per tant, amb la nostra proposta ens podem trobar en què els alumnes ja vinguin amb idees prèvies al respecte i, llavors, construiríem la nostre realitat dins la seva o amb alumnes els quals no sàpiguen res al respecte el món romà i amb els quals començarem, de zero, una nova realitat que tindrà com a finalitat conèixer la societat romana a través del paper del nen o nena.

Un cop havent assentat les bases de les nostres activitats, hem d'entrar en una dimensió més específica d'aquesta. Per tant, es moment de centrar-nos en la construcció de totes les activitats que abastarà la nostra proposta pedagògica.

El primer què hem de destacar, és que la nostra proposta constarà de 7 activitats, les quals han quedat dividides en tres blocs: introductor i (fent referència a la contextualització), referent a l'escola i entrant en detall dels jocs i joguines romanes. Per cadascuna d'aquestes activitats s'ha fet una fitxa individual on hi apareixeran tots els detalls corresponents.

Per temes d'espai, hem decidit que en el treball només hi apareixeran fitxes de tres activitats i deixar la resta a l'apartat d'**annexes**. Les fitxes què constaran dins el propi treball són: (1) Fitxa general per escoles (2) Fitxa de contextualització i (3) Fitxa sobre l'escriptura. Abans de mostrar les fitxes esmentades, convé fer esment que l'activitat número 2 es durà a terme sempre abans de començar cada sessió i de forma transversal independentment de l'itinerari d'activitats escollit.

4.1.1. Fitxa General per les escoles: L'infant a Roma.

Aproximadament fa 2000 anys els Romans habitaven la terra on estem vivint actualment i governaven gran part del món. Eren coneguts com un imperi a tómer, ferotge i amb un potencial enorme; el qual, a través del mar Mediterrani, va anar expandint el seu territori fins a conquerir qualsevol terra que se'ls posés per davant; però... què passava amb els seus infants?

Molts han estat els jaciments trobats sobre les seves vides i les seves costums, i molts estudis s'han pogut realitzar gràcies a ells. Actualment podem gaudir de museus dedicats

únicament a aquesta temàtica. Sense anar més lluny el museu situat a la ciutat de Badalona o, com es coneixia dura el període romà, Baetulo.

Baetulo va ser una ciutat molt important fins que Barcino (l'actual Barcelona) es va fundar i va absorbir les funcions i maneres de fer de la ciutat badalonina. És des del Museu de Badalona que us fem arribar aquest document oferint un paquet d'activitats adreçades a nens i nenes i amb les quals es pretén vincular el coneixement dels jaciments de la ciutat amb la temàtica de l'infant a l'antiga Roma. Així doncs aquesta proposta neix arrel de completar l'explicació destinada a la cultura romana fent un pas més aprofundint sobre aspectes vinculats a la vida de l'infant. Aquesta proposta ha nascut, també, com un nou mètode perquè l'alumne conegui la societat romana i és que ara ens aproparem a tal realitat a partir del paper d'un personatge que va existir fa ara una mica més de 2000 anys: en Marcus i la Iulia.

Amb l'ajuda d'aquests dos personatges, descobrirem que volia dir ser un infant en l'antiga Roma i aprendre els trets més característics de la seva cultura a través dels jocs i joguines amb què gaudien del seu temps lliure o tot passant un dia dins l'escola pública. Per tant, l'objectiu d'aquesta proposta és fer que els alumnes es situïn dins la pell d'un dels dos personatges i a partir d'aquí aprenguin la cultura romana a través del joc o de l'escola.

A continuació s'ha exposat en forma de taula els detalls generals del nostre paquet d'activitats:

Grup	Objectius	Lloc	Recursos		Durada
			Materials	Personal	
De 25 persones	Conèixer la cultura romana a través de la vida de l'infant.	Dins la pròpia institució del Museu de Badalona.	Serà diferent segons la via que s'esculli (entre escola o jocs).	Personal de la pròpia entitat més el professorat encarregat d'acompanyar el grup.	1 hora
	Conèixer com era la vida de l'infant en l'època romana.		En tot cas serà, sempre, proporcionat pel personal del propi museu.		

A continuació mostrarem un petit avanç de les activitats que proposem que després quedaran totalment explicades:

1) Un dia a l'escola Romana:

Aquesta primera via per arribar a l'objectiu final de la proposta passa per fer una simulació de com era una sessió dins una escola pública romana.

Aquesta dinàmica constarà de tres parts: (1) es farà una breu explicació del context que aquesta suposava i de la importància que tenia dins la pròpia estructura social (2) es durà a terme una simulació d'una classe romana on es treballaran aspectes com la lectura i escriptura (en senzilles paraules en llatí) i de càlcul; per cadascuna de les assignatures esmentades s'ensenyaran com tal i com ho feien en l'època romana i (3) es tornarà a fer una breu explicació teòrica a mode de conclusió de l'activitat.

2) Juguem com jugaven els nens i nenes romans:

Aquesta segona via constarà de fer una simulació del temps lliure que tenien els infants tot jugant amb les joguines de l'època.

A l'hora de referir-nos a les joguines es tractaran les següents: (1) les de simulació, què feien veure a l'infant quines serien les tasques que hauria de fer quan fos adult i (2) els jocs a l'aire lliure, els quals no estaven segregats per sexes i molts dels quals hem heretat actualment i (3) jocs de taula.

4.1.2. *Fitxa de contextualització prèvia a les activitats*

Amb els alumnes ja preparats dins l'espai on es desenvoluparan les activitats en qüestió, apareixerà el personal encarregat de dur a terme les activitats (amb indumentàries romanes) i presentaran, des del mateix naixement, als dos personatges que acompanyaran al grup classe al llarg de tot el taller: en Marcus i la Lulia. Per fer-ho es recolzaran de petites representacions a mesura que van explicant el contingut què es vol treballar.

Tal i com hem pogut veure en punts anteriors del treball (concretament al marc conceptual al punt 2.3.2. *Com era ser nen a Roma?*) amb el naixement de cada nou fill les tradicions els feien seguir sempre els mateixos rituals on, en primer lloc, el pare decidia si acceptava a la criatura o no (tot aixecant-la del terra simbolitzant que sí la volia o deixant-la allà tot representat el seu desaprovament). Al cap de vuit o nou dies (segons fos nen o nena) aquest era batejat tot atorgant-li un nom què l'acompanyaria tota la vida. Ja després, i fins els set anys d'edat que l'infant no començava l'escolarització obligatòria, eren figures com el pedagog, la nodridora i la mare (sobretot) qui se'n feien càrrec tot ensenyant-li els primers aprenentatges de la vida de l'infant.

Aleshores, per fer-ho de forma més esquematitzada, els continguts que es presentaran durant aquesta primera aproximació al context de l'antiga Roma hem desenvolupat una taula on queden tots emmarcats juntament amb la representació teatral (role-playing) corresponent.

Aquesta n'és la taula:

Concepte	Contingut	Representació
Context Històric	S'explicaran aspectes com (1) els anys que fa que va existir la cultura romana (2) Qui eren aquests i perquè es van fer tan poderosos (3) d'on va sorgir tota la seva cultura (fent especial incís en l'educació).	El guia de l'activitat, tot caracteritzat d'adult romà, es dedicarà a explicar tot el contingut amb l'ajuda de diferents plafons amb imatges i demés recursos per fer més gràfica la seva explicació.
Naixement	Es farà saber quin era el procediment habitual quan un infant naixia. S'exposaran detalls com aquells infants els quals no eren acceptats per les seves famílies i la repercussió que això tenia.	Es durà a terme la representació del moment en què el patriarca de la família recull el fill (o filla) i l'alça mostrant que l'accepta i se'n farà càrrec. Aquesta representació es durà a terme amb l'ajuda de ninots (fent el paper dels nadons) i en totes les ocasions l'infant sempre serà acceptat per la família.
Nom	Es detallarà tot el ritual de purificació i d'adjudicació de nom per a l'infant. Els noms ja hauran estat escollits de forma prèvia i podran ser: Marcus (si es tracta d'un nen) o Lúlia (si l'infant és una nena).	Amb l'ajuda dels ninots es durà a terme tot el procediment on es decidia un nom per a l'infant i, a més, es realitzava el ritual de purificació per desitjar-li una vida sana i sense accidents ni perturbacions.
Túnica	S'explicarà quina era la vestimenta que feien servir els infants de l'època tot afegint altres detalls com l'ornamentació, el pentinat o altres aspectes propis de la indumentària personal.	Deixant de banda ja els ninots i prenen com a ajuda les dues representacions dels infants protagonistes (Marcus i Lúlia) aquests es mostraran amb tots els aspectes en qüestió de la vestimenta de l'època. En aquest moment els monitors de l'activitat aniran mostrant tot i cadascun dels detalls més característics i importants.
0-7 anys	Es farà saber quina era l'educació que els infants rebien durant aquesta etapa què servia com a pas previ per la seva entrada dins l'escola. Es farà molt present el paper de la mare, la nodridora, el pedagog i demés esclaus.	En aquesta representació es buscarà fer veure als infants participants quines eren les activitats que duïen a terme i com eren els primers aprenentatges que rebien durant aquest període de temps.

Abans de continuar amb l'especificació de la resta d'activitats, hem de destacar que totes aquestes han estat dissenyades perquè el personal el qual les porta i dirigeix sigui d'un total de dues persones. D'aquesta forma aconseguim donar més atenció a tot el grup classe i introduir, encara més, l'infant dins la temàtica de l'antiga Roma. Per tant, tindrem un total de dos

professionals del propi museu i, per si es dóna la situació, el professor acompanyant vol ajudar, serà totalment benvingut.

Aquest fet ens porta a definir la llista de personatges els quals intervindran durant aquesta primera dinàmica. Per una part tindrem als dos professionals del museu els quals actuaran com a pare i mare de la criatura i, en segon pla, tindrem noves figures (iguals que les d'en Marcus i la Iulia) que simbolitzaran el pedagog i la nodridora que ajudaria a la cura dels infants de la casa.

Un cop explicada la primera activitat transversal que es durà sempre a terme independentment del recorregut que s'hagi escollit (escola o jocs), és moment d'entrar en l'especificitat de les pròpies activitats.

L'esquema que seguirem d'ara en endavant a l'hora de definir-les és diferent al que hem usat per explicar la contextualització. D'aquesta forma les nostres fitxes tindran (1) una taula on s'exposaran tots els detalls tècnics que aquesta comportarà (objectius, durada, recursos...) (2) una següent taula on s'explicarà els continguts que es tenen pensat treballar i la dinàmica que aquesta seguirà i (3) diferents paràgrafs d'explicació complementària per no deixar cap detall sense ser explicat.

4.1.3. *Un dia a l'escola Romana: Escrivim com ho feien abans.*

Aquesta primera activitat que descrivim aniria dins l'itinerari de l'aprenentatge de la cultura romana a través de conèixer com era l'escola romana (**Un dia a l'escola Romana**) i farà referència a l'apartat d'escriptura. Com que ens situarem dins l'itinerari de l'escola hem de fer veure i entendre als alumnes que es troben dins una reproducció d'escola romana on cadascun dels participants haurà de prendre seient en un dels tamborets preparats per l'ocasió; a més, els participants agafaran fragments de fusta que es situaran sobre els genolls a mode de taula per poder treballar-hi. Els monitors de l'activitat estaran vetllant per tot l'espai o situats en la seva taula de professor més elevada que la resta dels alumnes. Aquesta n'és la seva taula general:

Grup	Objectius Generals	Lloc	Recursos		Durada
De 25 persones	Conèixer la cultura romana a través de la vida i educació de l'infant. Conèixer com era la vida de l'infant en	Dins la pròpia institució del Museu de Badalona.	Materials	Personal	1 hora
			Abecedari en llatí.	Els dos guies encarregats de dur a terme la dinàmica a més del professorat acompanyant	
			Llistat de paraules senzilles.		
			25 papirs		

	l'època romana.		13 capses de tinta i 25 plomes per escriure.		
			25 caixes amb sorra.		
			25 pautes de les paraules llistades.		
			25 taules de fusta per aguantar sobre els genolls		
			25 tamborets (per l'alumnat) i 1 taula i cadira pel professor		

La taula específica de l'activitat és:

Títol	Un dia a l'escola Romana: Escrivim com ho feien abans
Objectius Específics	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer les tècniques d'escriptura que s'utilitzaven en l'antiga Roma - Ser capaç d'escriure diferents mots utilitzant la seva metodologia i el seu abecedari - Ser capaç de compondre petites frases arrel tot fent servir l'abecedari romà.
Desenvolupament	<p>Aquesta primera activitat constarà de tres parts diferents:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Individualment es prendran una de les caixes amb sorra i, amb els mateixos dits, es faran les siluetes de les lletres i paraules que estaran anunciades. 2) Tot seguit s'agafarà un fragment de paper, una ploma i un tinter i s'escriurà, tot fent servir com a model l'abecedari, el nom de cada alumne. Després s'escollirà una de les 10 paraules escollides i es copiarà també. 3) Cada alumne haurà de fer una petita frase tot combinant l'abecedari i les paraules llistades.
Instruccions	<p>La primera part d'aquesta activitat consistirà en recordar als alumnes que es troben dins una escola romana i que han de comportar-se igual de bé que ho farien com si d'una classe seva es tractés.</p> <p>A cadascun dels participants se'ls assignarà un tamboret i una fusta amb els quals treballarà al llarg de tota l'activitat.</p> <p>Un cop estiguin asseguts i preparats se'ls explicarà quins eren els passos amb els quals s'aprenia a escriure en l'època romana. D'aquesta forma se'ls entregarà, de forma individual, una petita capsa amb sorra en la que hauran de practicar les lletres tot resseguint-les amb els propis dits. Un cop hagin practicat, se'ls canviarà aquestes capses de sorra per pergamins i una ploma per escriure i se'ls entregarà, per grupets, pots amb tinta on sucra la ploma i escriure al paper.</p> <p>Se'ls demanarà que escriguin el seu nom en el pergami i acte seguit escullin una de les 10 paraules llistades i la copiïn també. Quan hagin acabat, i per comprovar el grau de domini de la tècnica, se'ls demanarà que escriguin una petita frase (totalment lliure) per acabar la sessió.</p>

	Els pergamins se'ls podran endur a casa un cop acabada l'activitat; la resta de material haurà de romandre a les instal·lacions del museu.
Observacions	Es probable que durant la còpia de paraules i lletres als pergamins es produeixi algun accident d'error en la còpia o dibuix de les lletres. En aquests casos el personal del museu comptarà en cert nombre de material extra per donar a l'alumnat en cas que fos necessari.

4.2. Rúbrica d'avaluació.

Un cop les activitats han estat explicades, és moment fer una tasca avaluadora. Per fer-ho hem decidit dividir-ho en dues parts: la primera d'elles anirà dirigida als alumnes i constarà d'un qüestionari de satisfacció sobre l'activitat realitzada; per contra, la segona anirà dirigida a l'equip docent acompanyant per tal que aquest faci una avaluació dels diferents aspectes que han entrat en joc al llarg de la realització d'aquesta.

Destacar que les rúbriques que es presenten són transversals a totes les activitats i que, si el professorat ho veu oportú, es pot proporcionar (tan als alumnes com la seva) en versió *on-line* enlloc de format presencial.

4.2.1. Qüestionari per l'alumnat:

Benvolgut alumne/a ara que ja has realitzat les nostres activitats sobre la vida de l'infant a Roma ens agradaria que ens ajudessis a millorar-les tot responent unes preguntes. Com veuràs aquestes preguntes van relacionades amb com t'ho has passat mentre feies l'activitat. Per respondre-les has de posar una creu (X) en una de les cinc caselles on la número 1 voldrà dir que no t'ha agradat gens i la número 5 voldrà dir que t'ha agradat molt.

Et donem les gràcies per ajudar-nos a millorar i fins la pròxima!

Preguntes	Nivell de satisfacció				
	1	2	3	4	5
	Gens	Poc	Està bé	Bastant	Molt
Que t'ha semblat el paper dels monitors del museu?					
T'ha agradat com s'han explicat els monitors?					
T'ha agradat l'activitat que has fet?					
Creus que has entès tot el que t'han explicat durant l'activitat?					
T'agradaria fer-ne una altra?					

Com milloraries l'activitat que has fet?	
--	--

I tal i com va dir l'emperador Cèsar August en les seves últimes paraules : *Acta est fabula* o traduït al català: La història s'ha acabat!

Moltes gràcies per la teva participació!

4.2.2. Rúbrica d'avaluació per docents

Benvolgut professor/a què ha decidit participar en les postres activitats, us demanem la teva col·laboració per ajudar-nos a millorar tot responent a aquesta petita rúbrica d'avaluació sobre el taller fet.

Precisem la vostra ajuda per seguir millorant i poder fer la nostra feina cada cop millor. Agraïm la vostra col·laboració i la vostra opinió serà plenament valorada per seguir millorant i seguir treballant. Com veureu aquesta rúbrica queda dividida en cinc nivells de satisfacció on el grau 1 serà el més menor possible i el 5 el més elevat.

Preguntes	Nivell de satisfacció				
	1	2	3	4	5
	Gens	Poc	Està bé	Bastant	Molt
El monitor s'ha expressat correctament a l'hora de dur a terme les explicacions?					
S'ha utilitzat el lèxic adequat durant les explicacions teòriques?					
El monitor ha prestat atenció a tots els alumnes assegurant que no quedés cap dubte?					
El contingut que s'ha donat ha estat adequat a l'edat de l'infant?					
El contingut teòric ha resultat ser l'esperat quan es va sol·licitar realitzar l'activitat?					
Considerem que l'alumnat ha assolit els aprenentatges proposats?					
El material que s'ha fet servir ha ajudat a l'alumne a complir l'objectiu que es proposava?					

Les dinàmiques que s'han fet servir han resultat positives per l'alumnat?					
L'activitat s'ha ajustat al temps demanat?					
Quins aspectes millorariu?					

5. CONCLUSIONS GENERALS

Un cop ja s'ha fet la descripció de resultats, és moment d'elaborar les conclusions del propi treball. Dins aquest apartat expressarem quines han estat les aportacions que el projecte ha fet dins l'àmbit (dins el context) en què ha quedat marcat (l'educació no formal i les escoles).

Destacar que les presents conclusions les hem desenvolupat en format de taula per facilitar-ne la lectura. A més, les trobem dividides en dues seccions diferents: la primera d'aquestes farà referència al paper del museu (com a institució educativa no formal) i l'escola ; per contra el segon punt anirà vinculat a la pròpia proposta pedagògica.

Referents al museu i a l'escola

El primer punt què hem de referenciar en aquest apartat són tots els aprenentatges teòrics què hem pogut aprendre arrel de la realització d'aquest projecte. Tal i com s'aprecia a les aportacions i a la introducció, considerem que el món de l'educació no formal és un món oblidat dins el grau de pedagogia al qual se li podria treure molt més rendiment i donar-li la importància que aquest es mereix; per tant, el primer punt de les conclusions és tot el coneixement assolit referent a aquest món. Hem de destacar també dos fets molt importants què s'han donat al llarg del projecte (1) l'aproximació a la institució museística (la qual, en un principi, apareixia com una gran incògnita) i (2) la immersió dins la cultura de l'antiga Roma.

En segon lloc, fer esment de la creixent necessitat de poder vincular aquesta mena d'espais amb l'educació reglada. Són moltes les possibilitats d'aprenentatge que aquestes ofereixen i que, actualment, amb totes les millores donades a nivell museogràfic i de museïtzació, fan que puguin ser molt més aprofitades per les escoles. Malauradament, sembla ser que les entitats referents al museu no s'acaben d'expressar amb tota la potència què es podria.

En tercera instància citar la poca importància que presenta el Museu de Badalona dins la pròpia ciutat. Ara ja no ens estem referint a les escoles si no als ciutadans en si. Llavors, volem recalcar la idea que es té el museu en consideració d'espai públic, espai on quedar però no es coneix (ni es vol conèixer) el què pot arribar a aportar en quant nivell educatiu i cultura. Dins aquest punt, però, trobem un fet rellevant i és que quan l'organització museística organitza esdeveniments com la seva festa (*Magna Celebratio*) o la nit dels museus estan pràcticament desbordats de públic assistent. En aquest punt hem de fer una lectura social del fet dient que, de normal, el museu no interessa menys quan fa grans esdeveniments que criden l'atenció de tothom i que, llavors, es torna pràcticament una visita obligada. És necessari un canvi

paradigmàtic de la concepció de l'espai museístic per tal que la gent (escoles incloses) se n'adonin del potencial educatiu, i cultural, que té aquesta mena d'espais.

Parlant de l'escola, i tot recuperant l'apartat 3.4.1. *Entrevistes i observació*, la idea que ens diu que com a organització educativa una de les seves funcions és la d'iniciar als alumnes en aquesta mena d'espais (a més d'altres projectes com en biblioteques, l'escola verda, etc) però que el pes realment important el trobem situat en les famílies. És necessari una col·laboració per part seva si es vol arribar a aprofitar aquesta mena d'espais. D'aquesta manera, tornem a prendre la idea que es precisa més consciència social dels espais educatius no formals i el potencial que aquests tenen.

Referents a la proposta pedagògica

El primer què volem fer referència el trobem vinculat amb la temàtica de la nostra proposta. Per a la realització d'aquesta hem hagut de fer una gran tasca de recerca de material bibliogràfic per tal d'informar-nos al respecte i poder desenvolupar de forma competent les activitats.

El segon punt a destacar el relacionem amb els dos autors teòrics principals del nostre marc conceptual: Kieran Egan i Friederich Herbart. Ambdós autors, tot i separar-los un segle de diferència, destacaven que per l'aprenentatge de la història és necessari crear un element que vinculï les dues realitats (la què s'està vivint i a la qual volem aproximar-nos). Arrel aquestes teories hem centrat la nostra proposta pedagògica amb la creació de dos infants (en Marcus i la Lúlia) com a nexes d'ambdues realitats (l'actual i l'antiga Roma).

En tercera instància destaquem la formació rebuda al llarg dels quatre anys de grau vinculada a la creació i disseny d'activitats i la vinculem amb un dels elements destacats de l'entrevista amb el personal del Museu de Badalona. Dins la pròpia entitat no hi ha cap representat del món educatiu format per el disseny d'aquesta mena d'accions i, aquestes, les duen a terme altres professionals especialitzats en altres àmbits. En aquest punt hem de fer una lectura que, com a pedagogs, hem de fer valdre la nostra feina i la nostra formació o, la situació esmentada, es seguirà repetint i el nostre perfil no acabarà mai de fer-se el lloc que li pertoca. Hem de destacar, també, el descobriment per part de l'autoria del treball de l'enorme varietat d'elements què es precisen a l'hora de construir una proposta pedagògica d'aquesta mena.

El següent punt, entre en l'especificitat de les activitats on, una vegada més, apreciem que és igual (o més) important la metodologia que es fa servir, la capacitat de síntesi i explicació del monitor que porta l'activitat que no pas el coneixement que aquest té. Tal i com hem pogut veure en les sessions d'observacions de visites, concloem que hauríem de prioritzar la forma al

contingut. D'aquesta manera aquest ha estat un dels punts destacats en el desenvolupament de les activitats proposades.

Com a últim punt, hem de destacar la sobrecàrrega d'activitats que es pot arribar a donar quan les escoles sol·liciten els serveis del Museu de Badalona. Amb la nostra proposta pedagògica, s'ha pensat en un servei el qual aconsellarà a les escoles si el volum d'activitats que estan escollint és l'adient o, per contra, el gran volum pot jugar en detriment de l'alumnat el qual quedaria sobrecarregat d'informació i es perdria l'objectiu d'aquesta: que l'alumnat conegui la realitat de l'antiga Roma.

Amb aquests cinc punts donem per acabades les conclusions i amb elles l'última part del projecte de final de grau. Ho fem tot recordant aquell infant, que ha estat esmentat en la introducció, el qual veia i les termes i s'imaginava com havia estat la vida en elles. Amb aquest treball, no només l'hem gaudit a nivell personal, si no que hem pogut aprofundir en una temàtica i un món el qual sempre ha ens ha resultat molt interessant (l'antiga Roma) i après la complexitat del paper de les institucions museístiques en la nostra societat.

6. BIBLIOGRAFIA

La nostra bibliografia ha estat composta per quatre tipus de documents diferents: el primer d'ells està relacionat amb els llibres llegits, el segon amb els articles cercats, el tercer amb les pàgines web trobades i, per últim, amb les imatges cercades.

Llibres:

Auguet, R. (1970). *Crueldad y civilización: los juegos romanos*. Barcelona: Ediciones ORBIS, S.A.

Egan, K. (1997). *Mentes Educadas*. Salamanca: Grupo Planeta.

Espinós, J. (1994). *Así vivían los romanos*. Madrid: Anaya.

Paoli, U.E. (1944). *URBS La vida en la Roma Antigua*. Barcelona: Iberia.

Harlow, M., & Laurence, R. (2002). *Growing up and growing old in Ancient Rome: A life course approach*. London: Routledge.

Herbart, J.F. (1835-1987). *Esbós per a un curs de pedagogia*. Vic: Euomo Editorial.

Instituto Nacional de Educación Física y Deportes de Madrid. (1967). *Citius altius fortius, estudios deportivos*. Madrid: Instituto Nacional de Educación Física y Deportes de Madrid.

Jiménez, A & Larrañaga, Y & Montardit, N & Tortosa, J & Virgili, M.J. (2005). *Juguem com jugaven les nenes i els nens a Tarraco*. Departament d'Ensenyament de Catalunya.

Leon, A (1978-2010). *El museu: Teoría, praxis y utopia*. Madrid. Ediciones Cátedra.

López, P & Lomas, F (2004). *Historia de Roma*. Madrid: Akal editorial.

Piranomonte, M. (1998-2006). *Termas de Caracalla*. Milà: Mondadori Electa S.p.A.

Santacana, J (2014). *Educación, tecnología digital y patrimonio cultural : Para una educación inclusiva*. Somonte-Genero, Gijón: Ediciones Trea.

Articles:

Busquets, L. (2004). Revalorització de la imaginació i la narrativa : Les propostes de Kieran Egan. *Revista Catalana de Pedagogia*, 3, 313-329.

De León, G. (2013). La educación en Roma. *Anuario Jurídico y Económico Escorialense*, XLVI, 469-482.

Fargas, C & Garau, A. (2012-2013). Museu, art, museografia. *Mnemòsine: Revista Catalana De Museologia*, 7, 53-70.

Fernández. G., Stengler. E., & Viladot. P. (2015). Actividades educativas en el museo científico: De ciencia divertida a ciencia seductora. *Revista De Museologia*, 63, 11-25

Liz, J. (2007). Definición, uso y funcionamiento de las termas romanas. El Agua Y La Ciudades Romanas. *El agua y la ciudades romanas* 315-345.

Montañés, Juan. (1989). Psicología evolutiva y educacion. piaget versus vygotski. *Ensayos: Revista de la Facultad de Educación de Albacete*, 3, 185-204.

Ramoneda, J. (2006). La història al Museu. Entre la història i el Kitsch. *Mnemòsine: Revista Catalana De Museologia*, 3, 13-16.

Socas, M. (2000). Jean Piaget y su influencia en la educación. *Números: Revista de Didáctica de las Matemáticas*, 43-44, 370-374.

Tuero, C. (2013). Las termas romanas, establecimientos precursores de los actuales centros acuáticos de ocio. *Citius, Altius, Fortius: Humanismo, Sociedad Y Deporte: Investigaciones Y Ensayos*, 6, 61-87.

Webgrafia:

EscolaJungfrau. (n.d.). Retrieved May 30, 2016, from <http://www.xtec.cat/ceipjungfrau/>. [Consulta realizada el 30 de maig del 2016].

Enesco, I. (2015). El concepto de infancia a lo largo de la historia. [Consulta realizada el 22 d'abril del 2016].

ICOM España | Consejo Internacional de Museos. (n.d.). Retrieved April 17, 2016, from <http://www.icom-ce.org/>. [Consulta realizada el 17 d'abril del 2016].

Les plantes i els arbres | Museu de Cardedeu. (n.d.). Retrieved April 17, 2016, from <http://www.museudecardedeu.cat/seccions/el-jardi/les-plantas-i-els-arbres/>. [Consulta realizada el 17 d'abril del 2016].

Museo de Badalona. (n.d.). Retrieved May 30, 2016, from <http://www.museudebadalona.cat/es>. [Consulta realizada el 30 de maig del 2016].

TRIFUSIO. (n.d.). Retrieved May 30, 2016, from <http://www.trifusio.cat> [Consulta realizada el 30 de maig del 2016].

Llistat d'il·lustracions:

Il·lustració 1: Nodridora que presenta el fill a la mare moribunda per el darrer adéu. Estela funerària de Villa Albani (Roma) del segle VI a.C.

Il·lustració 2: Relleu en marbre del segle III d.C, que representa una escena escolar.

Il·lustració 3: Estàtues d'argila que representen els pedagog. Segle IV i VI respectivament.

Les tres il·lustracions han sortit de la mateixa font bibliogràfica:

Manacorda, M.A. (1992). Storia illustrata dell'educazione. Dall'antico Egitto ai giorni nostri. Firenze: Giunti.

PART C: AVALUACIÓ I AUTOAVALUACIÓ

Com a última part del treball de final de grau, és moment de fer incís en un aspecte el qual no hem treballat fins al moment: l'avaluació de la nostra proposta.

Aquesta avaluació la dividirem en tres grans blocs: (1) el primer d'aquests anirà relacionat al nivell formatiu del projecte, en altres paraules, tot aquell recull d'aportacions que han estat rebudes arrel el desenvolupament del treball; (2) el segon gran bloc farà referència a les propostes de millora, que des de l'autoria del treball, s'han vist. S'expressaran tots aquells detalls en els quals es podria realitzar tasques de millora (d'una forma o una altra) per tal d'acabar de fer, encara més complerta, la nostra proposta pedagògica i, en conseqüència, el nostre projecte de final de grau; (3) per acabar aquesta part es faran presents els resultats de l'avaluació a nivell personal (autoavaluació) i què anirà relacionada amb tots aquells punts com, per exemple, la reacció davant les dificultats, l'organització i dedicació seguida al llarg del procés o el comportament en les tutories de seguiment.

Un cop explicada l'estructura d'aquesta última part, és moment d'entrar en detall:

Primera part: Avaluació Formativa del projecte

A nivell d'avaluació formativa dels aprenentatges que hem anat recollint arrel la realització del projecte, hem de destacar els següents punts:

1. El primer d'aquests va en relació a la posada en pràctica de molts dels coneixements amb els quals hem estat formats al llarg del grau. En aquest aspecte hem de fer, sobretot, referència a tots els continguts vinculats a la planificació, disseny i creació d'activitats i demés accions formatives.

En aquest punt hem de destacar el canvi en la concepció personal al respecte la preparació rebuda al llarg dels quatre anys de grau; és a dir, fins el moment havíem realitzat molts treballs de la mateixa mena on era necessari la creació d'activitats però mai les havíem acabat de posar en pràctica. Aleshores, amb la realització d'aquesta proposta pedagògica i la vinculació personal (a nivell de pràctiques) amb l'entitat de Museu de Badalona, hem pogut veure que el grau de preparació teòrica ha estat l'adequat per tal de poder realitzar la tasca desitjada de forma eficient i amb els recursos i eines necessàries adequats.

2. El segon aspecte a tenir en compte en l'avaluació formativa del projecte presenta relació amb totes les tasques de recerca realitzada per tal de complementar el contingut

específic de les activitats proposades. Fins el moment sempre havia estat un interessat de la temàtica però mai havia fet el pas d'aprofundir-hi i conèixer-la millor; amb la realització d'aquest projecte ha permès una aproximació més forta a l'època de l'antiga Roma deixant-me amb ganes de voler aprofundir més i seguir el propi itinerari personal professional per vies on l'estudi de la cultura (en aquest cas romana) tingui presència.

3. Com a últim punt d'aquesta avaluació formativa, i vinculant-lo amb el segon, hem de fer referència a tots els aprenentatges referents a la institució museística protagonista de la nostra proposta.

Amb el treball hem pogut veure, de forma més propera, com aquesta mena d'espais funcionen i es desenvolupen; fet que ha provocat un canvi paradigmàtic en la importància que aquesta mena d'espais tenen (i han de tenir) dins els esquemes socials en què som participants.

Amb aquests tres punts donem per concloua l'avaluació formativa del nostre projecte de final del grau. D'aquesta manera, cedim el pas a les propostes de millora que s'han trobat a la proposta pedagògica.

Segona part: Propostes de millora

Un cop havent acabat el projecte i havent reflexionat sobre l'evolució que aquest ha seguit és moment de mostrar-ne els aspectes els quals han quedat per millorar de cara a una segona versió encara més completa d'aquest.

Els punts que presentem per la seva millora són:

1. En el primer on hem de fer inferència és en la capacitat de síntesi de l'autor i els problemes que la manca d'aquesta ha causat. Ens estem referint a la capacitat d'explicar el mateix contingut de forma més breu i, en certs moments, més clarificadora.

Quan referenciem els problemes que han vingut donats arrel aquest fet, estem parlant directament de la feina (extra) que s'ha hagut de realitzar per tal que el nostre projecte quedi quadrat dins els límits donats pel tribunal d'avaluació; s'han hagut de retallar paràgrafs i suprimir informació per tal de no superar el límit acordat de pàgines.

2. El segon punt on fer incís en les propostes de millora el trobem situat la incorporació de presència TIC dins la nostra proposta.

És un fet que les noves tecnologies han entrat, i de ple, dins la societat en la què vivim i es per això que des de molts àmbits se'ls està molta importància i un paper molt rellevant. Malauradament, en aquest projecte, hem decidit centrar els nostres esforços en aspectes què hem donat més importància i preferència que a les pròpies TIC. Per tant, el segon punt a millorar de cara una possible segona versió, seria la incorporació, dins les activitats, de noves tecnologies per tal de mirar de fer més eficient els aprenentatges què volem aconseguir.

3. El tercer, i últim punt, què hem decidit emmarcar dins les propostes de millora el torbem vinculat en aspectes més tècnics de les mateixes activitats. És a dir, en el suposat cas que algun dia es volgués presentar, dins el Museu de Badalona, la proposta pedagògica, hauriem de fer unes tasques d'aprofundiment per tal que aquestes es poguessin dur a terme; ens estem referint a aspectes com un pressupost, una millora en les explicacions o el material que es proporcionaria a les escoles.

Ho situem en les propostes millores perquè durant el desenvolupament del treball han estat facetes què hem decidit obviar degut a que es tracta d'un treball de fi de grau i no d'una autèntica proposta a presentar a l'entitat museística.

Amb aquests tres punts tanquem l'apartat de propostes de millora i donem pas a l'últim i definitiu apartat d'aquesta avaluació: l'autoavaluació.

Tercera Part: Autoavaluació

A l'igual que hem fet en els altres dos punts previs de l'aspecte avaluador, aquest ha quedat dividit en tres punts:

1. El primer d'ells va en relació al treball i la constància mostrada al llarg del procés. Personalment es considera que la feina feta al llarg de la realització de tot el projecte, exceptuant la primera entrega de les aportacions (la qual va ser, i amb raó, totalment rebutjada per la tutora) ha estat l'adequada portant-la sempre al dia i, a nivell de continguts, sempre correcte.

És a dir, a partir de la segona tutoria individual el treball que s'ha fet ha estat sempre l'esperat en tots els aspectes (de contingut com de forma). El fet de tenir una sèrie de tutories marcades i la feina perfectament pautaada per la tutoria, ha ajudat a l'autor a no despenjar-se (més del compte) del treball.

2. El segon punt que destaquem presenta relació amb tot el descobert amb la realització del projecte. Primerament, l'autor del treball s'ha tornat un apassionat de la cultura romana (referent a la vida de l'infant principalment) i, també, un amant d'aquesta amb ganes de seguir-ne aprenent al respecte.
3. El tercer i últim punt del treball va relacionat amb la comoditat mostrada en tot moment en la realització d'aquest treball; és a dir, aquest ha estat un treball què ha estat escollit per la pròpia autoria igual que l'estructura del mateix (comptant amb l'ajuda de la tutora). Aquest fet ha permès a l'autor de projecte gaudir mentre cercava i comparava informació tècnica sobre la construcció de les activitats, mentre s'aproximava a la cultura romana o mentre s'indagava al respecte l'extens món de l'educació no formal.

Resumint aquest tercer punt; aquest ha estat un treball plenament gaudit fet que ha proporcionat una gran comoditat a l'hora de la seva realització i un sentiment de satisfacció enorme un cop aquest ha estat acabat.

Per acabar aquesta última part d'avaluació dir que la realització d'aquest treball ha estat una molt bona, i bonica, forma de posar punt i final a quatre anys de formació en el grau de pedagogia.